

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (ΤΕΙΜ)

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

**Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ
ΤΟΜΕΑ**

ΚΑΝΟΥΡΗΣ ΔΗΜ.ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ

ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Γ. ΦΩΤΕΙΝΗ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ, 2013

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΕΥΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ**

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

**Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ
ΤΟΜΕΑ**

ΚΑΝΟΥΡΗΣ ΔΗΜ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ (13235)

nikokano@logistiki.teimes.gr

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ:

ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΦΩΤΕΙΝΗ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2013

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι η μελέτη και καταγραφή των επιπτώσεων από την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, καθώς επίσης και οι επιπτώσεις που επέφερε τόσο στο αγροτικό εισόδημα όσο και στον αγροτικό τομέα.

Θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου και τον σεβασμό μου στην επιβλέπουσα καθηγήτρια μου κ. Νικολακοπούλου Φωτεινή (Msc) η οποία με βοήθησε πάρα πολύ ώστε να ολοκληρωθεί αυτή η εργασία. Την ευχαριστώ παρά πολύ για τις πολύτιμες συμβουλές οι οποίες μου φανήκανε χρήσιμες, καθώς επίσης για την συμπαράσταση της και για τις ώρες που μου αφιέρωσε όλο αυτό το διάστημα.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους εκείνους που με βοήθησαν παραθέτοντας μου πληροφορίες και υλικό πάνω στο οποίο στηρίχθηκα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία, που εκπονείται στο πλαίσιο του μαθήματος Ελληνική Οικονομία έχει ως αντικείμενο την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τις επιπτώσεις που έχει επιφέρει στον αγροτικό τομέα. Η επιλογή του συγκεκριμένου θέματος, έγινε διότι θέλαμε να δούμε τις επιπτώσεις στον αγροτικό τομέα πριν και μετά την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η πτυχιακή εργασία αποτελείται από επτά κεφάλαια.

Στο πρώτο και στο δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται η πορεία της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής από την ίδρυση της έως και σήμερα.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναφέρονται οι μεταρρυθμίσεις που έγιναν στην Κοινή Αγροτική Πολιτική με στόχο την διεύρυνση της.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναφέρεται στην Ελλάδα πριν την ένταξη στην ΕΟΚ, καθώς επίσης και στις εξελίξεις και τις επιδράσεις που παρουσιάστηκαν μετά από την ένταξη στην ΕΟΚ και την επιβολή Ενιαίας Εσωτερικής Αγοράς.

Στο πέμπτο κεφάλαιο αναφέρεται στην Νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική, η οποία τίθεται σε εφαρμογή, καθώς και του νέου Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης Ελέγχου των αγροτών.

Στο έκτο κεφάλαιο αναφέρονται οι επιπτώσεις της εφαρμογής της Νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής στην ελληνική γεωργία.

Τέλος στο τελευταίο κεφάλαιο αναφέρονται οι εξελίξεις που πραγματοποιήθηκαν στην αγροτική παραγωγή μετά την ένταξη στην ΕΟΚ.

Η εργασία ολοκληρώνεται με την παράθεση ορισμένων συμπερασμάτων..

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ

Οι διαπιστώσεις τα αποτελέσματα, και οι πιθανές προτάσεις της παρούσας Πτυχιακής Εργασίας, εκτός των αναφορών που σημαίνονται ως λήμματα, αποτελούν προσωπικές θεωρητικές ή εμπειρικές διαπιστώσεις του φοιτητή που την επιμελήθηκε και δεν απηχούν κατ' ανάγκη τη γνώμη του εισηγητή εκπαιδευτικού, ή του Εκπαιδευτικού Προσωπικού του Τμήματος Λογιστικής ή του ΑΤΕΙ Μεσολογγίου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	7
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	7
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	8
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ.....	10
1.1. Η πορεία της ΕΕ έως σήμερα.....	10
1.2 Η Κοινή Αγροτική Πολιτική.....	12
1.3 Οι αρχές της ΚΑΠ.....	12
1.4 Η διοίκηση της ΚΑΠ.....	14
1.5 Η χρηματοδότηση της ΚΑΠ.....	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΚΑΠ ΕΩΣ ΤΟ 1991.....	16
2.1 Η ΚΑΠ από το 1958 μέχρι το 1991.....	16
2.2 Η Κοινή Οργάνωση Αγορών.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΠ ΤΟ 1992 ΕΩΣ ΤΟ 2004.....	19
3.1 Η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ το 1992.....	19
3.2 Η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ στα πλαίσια της Agenda 2000.....	20
3.3 Η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ το 2003 και 2004.....	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Η ΕΛΛΑΔΑ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ.....	24
4.1 Η Ελλάδα πριν την ένταξη στην ΕΟΚ.....	24
4.2 Η εξέλιξη της ελληνικής γεωργίας μετά την ένταξη στην ΕΟΚ.....	25
4.3 Οι επιδράσεις στην ελληνική γεωργία από την πραγματοποίηση της ενιαίας εσωτερικής αγοράς.....	26
4.4 Οι Επιπτώσεις των κοινών οργανώσεων αγοράς στην ελληνική γεωργία.....	26
4.4.1 Εθνική και κοινοτική πολιτική για τα σιτσα.....	26
4.4.2 Εθνική και κοινοτική πολιτική για το βαμβάκι.....	30
4.4.2.1 Εξέλιξη της παραγωγής και των τιμών.....	30
4.4.2.2 Εξέλιξη στο εξωτερικό εμπόριο βαμβακιού.....	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 Η ΝΕΑ ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	32
5.1 Η Νέα ΚΑΠ και η εφαρμογή της.....	32
5.2 Βασικά χαρακτηριστικά της νέας ΚΑΠ.....	33

5.3	Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελεγχού.....	36
-----	---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΚΑΠ ΣΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ.....	37
------------	--	----

6.1	Οι επιπτώσεις της εφαρμογής της νέας ΚΑΠ στην ελληνική γεωργία.....	37
-----	---	----

6.2	Συνέπειες στο αγροτικό εισόδημα από την ένταξη στην ΕΟΚ.....	40
-----	--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΕΟΚ.....	48
------------	--	----

7.1	Η εξέλιξη της αγροτικής παραγωγής στην Ελλάδα.....	48
-----	--	----

7.2	Η εξέλιξη της εκμηχάνισης των αγροτικών εκμεταλλεύσεων.....	49
-----	---	----

7.3	Η εξέλιξη των τιμών παραγωγού και της τελικής αξίας της αγροτικής παραγωγής.....	50
-----	--	----

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	56
-------------------	----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	59
-------------------	----

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

- Πίνακας 1 Μαλακό και σκληρό σιτάρι, Παραγωγή - Τιμές
- Πίνακας 2 Παραγωγή βαμβακιού (πριν την ένταξη)
- Πίνακας 3 Παραγωγή βαμβακιού (μετά την ένταξη)
- Πίνακας 4 Τομείς προϊόντων που μπορεί να εφαρμοστεί η μερική αποδέσμευση
- Πίνακας 5 Παραγωγή κυριότερων αγροτικών προϊόντων στην Ελλάδα (χιλιάδες τόνοι)

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

- Διάγραμμα 1 Το Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα (ο Δείκτης «C» της Eurostat)
- Διάγραμμα 2 Το Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα ανά πλήρως απασχολούμενο (ο Δείκτης «B» της Eurostat)
- Διάγραμμα 3 Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα ανά εκμετάλλευση (σε σταθ. τιμές 1993)
- Διάγραμμα 4 Η σύνθεση του Γεωργικού Οικογενειακού Εισοδήματος
- Διάγραμμα 5 Το Αγροτικό Εμπορικό Ισοζύγιο (σε δις. €)
- Διάγραμμα 6 Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου (σταθ. τιμές 2000)
- Διάγραμμα 7 Απασχόληση (χιλιάδες άτομα)

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΕΚΑΧ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΑΚ	Ευρωπαϊκή Αμυντική Κοινότητα
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΣΕΕ	Συνθήκη Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΟΝΕ	Οικονομική και Νομισματική Ένωση
ΚΑΠ	Κοινή Αγορά Προϊόντων
ΚΟΑ	Κοινές Οργανώσεις Αγορών
ΠΟΕ	Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου
ΕΓΤΕ	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων
ΕΓΤΑΑ	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης
ΚΥΔΕΠ	Κεντρική Υπηρεσία Διαχείρισης Εγχώριας Παραγωγής
ΥΔΑΓΕΠ	Υπηρεσία Διαχείρισης Αγορών Γεωργικών Προϊόντων
ΟΣΔΕ	Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου
ΟΠΕΚΕΠΕ	Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων
ΠΑΣΕΓΕΣ	Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργιών Συνεταιρισμών
ΕΑΣ	Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών
ΓΟΕ	Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα
ΑΕΙ	Αγροτικό Εμπορικό Ισοζύγιο
ΟΠ	Ομάδα Παραγωγών
ΚΙΣ	Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης
ΕΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΧΓΕ	Χρησιμοποιούμενη Γεωργική Έκταση
ΕΣΥΕ	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕCU	European Currency Unit
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εστιάζεται στη μελέτη και καταγραφή των επιπτώσεων που πραγματοποιήθηκαν ύστερα από την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα καθώς και τις επιπτώσεις που επέφερε στον αγροτικό τομέα.

Στην προσπάθεια λοιπόν αυτή γίνεται μια ιστορική αναδρομή όσον αφορά την Ευρωπαϊκή Ένωση από το χρόνο ίδρυσης της μέχρι και σήμερα μελετώντας την πορεία δράσης της καθώς επίσης μελετάτε και αναλύεται και ο ρόλος που έπαιξε η Κοινή Αγροτική Πολιτική στην πορεία της Ελλάδας στην ΕΟΚ.

Αξίζει να σημειωθεί ότι μέσα σε αυτή τη μακροχρόνια πορεία η Κοινή Αγροτική Πολιτική υπέστη αρκετές μεταρρυθμίσεις και μάλιστα η τελευταία μεταρρύθμιση που έγινε ήταν το 2003-2004.

Στη συνέχεια αναλύονται οι εξελίξεις και οι επιπτώσεις που επέφερε η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ, τόσο στο αγροτικό εισόδημα όσο και στον αγροτικό τομέα. Σε αυτό το σημείο της εργασίας πραγματοποιείται μια ιστορική αναδρομή το πως ήταν η Ελλάδα και ο αγροτικός τομέας πριν την ένταξη και πώς εξελίσσεται μετά.

Ύστερα από την ένταξη της Ελλάδας στη ΕΟΚ έρχεται να προστεθεί και η νέα αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής η οποία έγινε στα πλαίσια της αγροτικής ενίσχυσης και είχε σαν απώτερο σκοπό την αμεσότερη βοήθεια προς τους αγρότες και τις αγροτικές περιοχές, ενώ στη συνέχεια μελετώνται οι συνέπειες και εξελίξεις που πραγματοποιήθηκαν τόσο στο αγροτικό εισόδημα όσο και στην αγροτική παραγωγή υστέρα από την ένταξη στην ΕΟΚ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

Ο πρώτος κοινοτικός οργανισμός γεννήθηκε μετά το τέλος του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, όταν κρίθηκε αναγκαία η οικονομική ανασυγκρότηση της ευρωπαϊκής ηπείρου και η εξασφάλιση διαρκούς ειρήνης.

Στο πλαίσιο αυτό γεννήθηκε η ιδέα να τεθεί το σύνολο της γαλλογερμανικής παραγωγής άνθρακα και χάλυβα υπό μια κοινή αρχή και δημιουργήθηκε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα. Βασικός πολιτικός στόχος αυτής της απόφασης ήταν η ενίσχυση της γαλλογερμανικής αλληλεγγύης, η απομάκρυνση του φόβου του πολέμου και η δημιουργία των προϋποθέσεων για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Η Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα υπεγράφη στο Παρίσι, στις 18 Απριλίου 1951, και τέθηκε σε εφαρμογή στις 23 Ιουλίου 1952, για περιορισμένη διάρκεια 50 ετών. Η ισχύς της συνθήκης έληξε στις 23 Ιουλίου 2002.

Η κοινή αγορά που προέβλεπε η συνθήκη τέθηκε σε λειτουργία στις 10 Φεβρουαρίου 1953 όσον αφορά τον άνθρακα, τα σιδηρομεταλλεύματα και τα παλιοσίδερα και την 1η Μαΐου 1953 για τον χάλυβα.

Η ίδρυση της ΕΚΑΧ, τον Ιούλιο του 1952, αποτελεί το πρώτο σημαντικό επίτευγμα της υπερεθνικής Ευρώπης. Για πρώτη φορά, τα έξι κράτη μέλη αυτού του οργανισμού εκχώρησαν, αν και σε ένα αναμφισβήτητο περιορισμένο τομέα, μέρος των κυριαρχικών δικαιωμάτων τους υπέρ της Κοινότητας.

Τα όρια της πρώτης αυτής προσπάθειας ολοκλήρωσης έγιναν γρήγορα αισθητά με την αποτυχία της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Κοινότητας (ΕΑΚ), το 1954.

Ενώ υπήρχε φόβος να μην τελεσφορήσει η προσπάθεια που αναλήφθηκε από την ΕΚΑΧ, η Διάσκεψη της Μεσσήνης, τον Ιούνιο του 1955 επεδίωξε να δώσει νέα ώθηση στην ευρωπαϊκή διαδικασία. Ύστερα από αυτή τη διάσκεψη, ακολούθησε σειρά συνεδριάσεων σε επίπεδο υπουργών ή εμπειρογνομόνων. Στις αρχές του έτους 1956, συγκροτήθηκε προπαρασκευαστική επιτροπή με αποστολή την κατάρτιση έκθεσης σχετικής με τη δημιουργία κοινής ευρωπαϊκής αγοράς. Η επιτροπή αυτή συνεδρίαζε στις Βρυξέλλες υπό την προεδρία του τότε Βέλγου υπουργού

Εξωτερικών, P.H. Spaak. Τον Απρίλιο του 1956, η εν λόγω επιτροπή πρότεινε δύο σχέδια τα οποία αντιστοιχούσαν στις δύο επιλογές των κρατών μελών:

- τη δημιουργία μιας γενικευμένης κοινής αγοράς·
- τη δημιουργία μιας κοινότητας ατομικής ενέργειας.

Τον Μάρτιο του 1957, υπογράφηκαν στη Ρώμη οι γνωστές «συνθήκες της Ρώμης».

Η πρώτη ίδρυσε την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και η δεύτερη την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας, περισσότερο γνωστή ως Ευρατόμ.

Δεδομένου ότι δεν σημειώθηκαν προβλήματα κατά τη διαδικασία κύρωσης σε επίπεδο κρατών μελών, οι δύο αυτές συνθήκες άρχισαν να ισχύουν την 1η Ιανουαρίου 1958.

Η συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), η οποία υπεγράφη στο Maastricht στις 7 Φεβρουαρίου 1992, ετέθη σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 1993. Η συνθήκη αυτή είναι αποτέλεσμα εξωτερικών και εσωτερικών στοιχείων. Στο εξωτερικό επίπεδο, η κατάρρευση του κομμουνισμού στην Ανατολική Ευρώπη και η προοπτική της γερμανικής επανένωσης οδήγησαν στην ανάληψη δέσμευσης για την ενίσχυση της διεθνούς θέσης της Κοινότητας. Στο εσωτερικό επίπεδο, τα κράτη μέλη επιθυμούσαν να συνεχίσουν την πρόοδο που επετεύχθη από την ενιαία ευρωπαϊκή πράξη μέσω άλλων μεταρρυθμίσεων.

Από τότε νέες διευρύνσεις έχουν αυξήσει τον αριθμό των κρατών μελών της και μεταγενέστερες τροποποιητικές συνθήκες έχουν επεκτείνει τις αρμοδιότητές της. Θεωρείται ως η ισχυρότερη ένωση κρατών μέχρι σήμερα στην παγκόσμια ιστορία, με επιδιώξεις οικονομικού, πολιτικού, κοινωνικού και πολιτιστικού περιεχομένου. Η ΕΕ αποτελεί το τρέχον στάδιο μιας ανοιχτής διαδικασίας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Με τη θέση σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου 2009 της Συνθήκης της Λισαβόνας (υπογραφή 13.12.2007), η Ευρωπαϊκή Ένωση αντικατέστησε την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (πρώην ΕΟΚ) διαδεχόμενη αυτήν. Είναι μια από τις μεγαλύτερες οικονομικές και πολιτικές οντότητες στον κόσμο, με περισσότερους από 500 εκατομμύρια κατοίκους ή 7,3% του παγκόσμιου πληθυσμού και συνδυασμένο ονομαστικό ΑΕΠ 12,2 τρισεκατομμύρια ευρώ το 2010. Έχει δημιουργήσει μια εσωτερική αγορά με ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων, διαθέτει κοινή αγροτική και αλιευτική πολιτική και κοινή εμπορική πολιτική προς τις τρίτες χώρες, όπως επίσης και περιφερειακή πολιτική για την υποστήριξη των φτωχότερων περιφερειών της. Επιδιώκει να αποτελέσει ένα *Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης*, για τον οποίο τα κράτη μέλη της συνεργάζονται στενά επί πολιτικών σχετικά με ελέγχους στα σύνορα (εσωτερικά και

εξωτερικά), το άσυλο, τη μετανάστευση, τη δικαστική συνεργασία σε αστικές και ποινικές υποθέσεις και την αστυνομική συνεργασία. Στο πλαίσιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης εισήγαγε ενιαίο νόμισμα, το ευρώ, που έχει υιοθετηθεί από δεκαεπτά κράτη μέλη μέχρι σήμερα. Επίσης προωθεί μια κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας, προς το παρόν σε διακυβερνητικό επίπεδο.

Με τη συνθήκη του Maastricht, η Κοινότητα προχώρησε σαφώς πέραν του αρχικού οικονομικού της στόχου, δηλ. την υλοποίηση μιας κοινής αγοράς, και οι πολιτικές της φιλοδοξίες ήρθαν στο προσκήνιο.

Σ' αυτό το πλαίσιο, η συνθήκη του Maastricht ανταποκρίνεται σε πέντε βασικούς στόχους:

- την ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμότητας των οργάνων·
- τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των οργάνων·
- την εγκαθίδρυση μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης·
- την ανάπτυξη της κοινωνικής διάστασης της Κοινότητας·
- τη θέσπιση μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας.

1.2 ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η ΚΑΠ θεωρείται ένας από τους πιο σημαντικούς τομείς πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όχι μόνον εξαιτίας του ποσοστού του προϋπολογισμού της Ε.Ε. που της αναλογεί δηλ. περίπου 50 %, ποσοστό το οποίο μειώνεται διαχρονικά, του μεγάλου αριθμού των ατόμων και της έκτασης της επικράτειας που επηρεάζονται άμεσα από αυτήν, αλλά επίσης εξαιτίας της συμβολικής σημασίας της και του βαθμού της κυριαρχίας που έχει εκχωρηθεί από το εθνικό στο ευρωπαϊκό επίπεδο.

1.3 ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΚΑΠ

Οι τέσσερις βασικές αρχές που χαρακτηρίζουν την ΚΑΠ είναι:

▲ Η *αρχή της ενότητας της αγοράς*, η οποία σημαίνει ότι εφαρμόζεται η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των αγροτικών προϊόντων μέσα στα πλαίσια των ρυθμίσεων των κοινών Οργανώσεων Αγοράς, η βασικότερη των οποίων είναι ο καθορισμός κοινών τιμών που ισχύουν για όλα τα κράτη μέλη.

▲ Η *αρχή της κοινοτικής προτίμησης*, η οποία σημαίνει ότι δημιουργούνται μηχανισμοί προστασίας ώστε οι εισαγωγείς των χωρών μελών να έχουν συμφέρον να προτιμούν τα αγροτικά προϊόντα της Κοινότητας και όχι των τρίτων χωρών. Ωστόσο η αρχή αυτή όλο και λιγότερο εφαρμόζεται, λόγω της μείωσης των δασμών

εισαγωγής των προϊόντων τρίτων χωρών στην Κοινότητα, ως συνέπεια των συμφωνιών της G.A.T.T.

▲ Η αρχή της κοινοτικής αλληλεγγύης, η οποία σημαίνει ότι τα κράτη-μέλη χρηματοδοτούν από κοινού τον προϋπολογισμό της Κοινότητας για την εφαρμογή των κανόνων της ΚΑΠ έστω και αν δεν επωφελούνται άμεσα απ' αυτή. Όμως, μετά από την πίεση της Βρετανίας- επειδή η συμβολή της ήταν μεγαλύτερη από τα οφέλη της- η αρχή αυτή άρχισε να υποχωρεί.

▲ Η αρχή της συνυπευθυνότητας, η οποία σημαίνει ότι ο παραγωγός συνίσταται στη συμμετοχή στις χρηματοοικονομικές δαπάνες οι οποίες προκαλούνται λόγω των πλεονασμάτων των παραγόμενων αγροτικών προϊόντων. Έτσι αν η παραγωγή ενός αγρότη ξεπεράσει το εν λόγω ανώτατο πλαφόν της παραγωγής, για το οποίο υπάρχει εγγύηση τιμής, τότε για το εναπομείναν μέρος ισχύει χαμηλότερες τιμές εγγύησης.

Οι βασικές αυτές αρχές τις ΚΑΠ τέθηκαν σε εφαρμογή προκειμένου να εξυπηρετηθούν οι πέντε βασικοί της στόχοι που αναφέρονται στο άρθρο 9 της συνθήκης της Ρώμης. Οι στόχοι διακρίνονται σε οικονομικούς και κοινωνικούς και είναι οι εξής:

A) Οικονομικοί στόχοι.

▲ Η αύξηση της αγροτικής παραγωγικότητας με την ανάπτυξη της τεχνικής προόδου, με την εξασφάλιση της ορθολογικής ανάπτυξης της γεωργικής παραγωγής.

▲ Η σταθεροποίηση των αγορών.

B) Κοινωνικοί στόχοι.

▲ Η εξασφάλιση βιοτικού επιπέδου για τον αγροτικό πληθυσμό.

▲ Η εξασφάλιση λογικών τιμών πώλησης των αγροτικών προϊόντων στους καταναλωτές.

Μετά τον καθορισμό των στόχων αυτών με τη συνθήκη της Ρώμης το Μάρτιο του 1975, τα κράτη-μέλη συναντήθηκαν στην Στρέσα και επεξεργάστηκαν τις παρακάτω κατευθυντήριες γραμμές της ΚΑΠ για την Ευρωπαϊκή Αγροτική Πολιτική.

Οι κατευθυντήριες γραμμές της ΚΑΠ αποτελούνται από τρία κύρια σημεία:

▲ Τη δημιουργία ενιαίας αγοράς στην ΕΟΚ με τη θέσπιση κοινών τιμών και κανόνων ανταγωνισμού και την παράλληλη κατάργηση όλων των εμποδίων διακίνησης των γεωργικών προϊόντων στο εσωτερικό της κοινοτικής αγοράς.

▲ Την κοινοτική προτίμηση, δηλαδή την δημιουργία καθεστώτος που να εξασφαλίζει το προβάδισμα των κοινοτικών προϊόντων στη κοινοτική αγορά έναντι

των προϊόντων των τρίτων χωρών, όταν τα τελευταία προσφέρονται σε πολύ χαμηλές τιμές.

▲ Τη χρηματοδοτική αλληλεγγύη, δηλαδή την κοινή οικονομική διαχείριση των δαπανών που συνεπάγεται η εφαρμογή μιας κοινής αγροτικής πολιτικής με βάση τους κοινούς πόρους της κοινότητας.

1.4 ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΠ

Τη διοίκηση της ΚΑΠ έχει αναλάβει η Επιτροπή, η οποία, όπως σε όλους τους τομείς της Κοινοτικής ζωής, έχει την αρμοδιότητα για εισηγήσεις και προτάσεις. Η Επιτροπή υποβάλλει προτάσεις για την ΚΑΠ στο Συμβούλιο, το οποίο αναθέτει την προετοιμασία των συσκέψεων του στην Ειδική Επιτροπή Γεωργίας. Η επιτροπή επιδιώκει να διαβουλευεται και με τις επαγγελματικές οργανώσεις των αγροτών.

Όμως η Επιτροπή για να έχει καλύτερη ενημέρωση για τα ειδικότερα προβλήματα κάθε κλάδου συνέστησε και συμβουλευτικές επιτροπές για κάθε προϊόν ή ομάδα προϊόντων, αποτελούμενων κατά το ήμισυ από εκπροσώπους των παραγωγών και συνεταιρισμών και κατά το άλλο ήμισυ από εκπροσώπους του εμπορίου, της βιομηχανίας, των εργαζομένων και των καταναλωτών. Οι επιτροπές αυτές γνωμοδοτούν για συγκεκριμένα μέτρα που επεξεργάζεται η Επιτροπή, χωρίς η γνώμη τους να είναι φυσικά δεσμευτική.

1.5 Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΠ

Για πολλά έτη η ΚΑΠ χρηματοδοτούνταν μέσω ενός ειδικού ταμείου υπαγόμενου στον κοινοτικό προϋπολογισμό και συγκεκριμένα, μέσω του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) το οποίο αποτελούνταν από το τμήμα Προσανατολισμού και το Τμήμα Εγγυήσεων που διέπονταν από διαφορετικούς κανόνες. Με το νέο Κανονισμό αριθ.1290/2005 του Συμβουλίου, με ισχύ από 1^η Ιανουαρίου 2007, καθιερώθηκε ένα ενιαίο νομικό πλαίσιο για τη χρηματοδότηση των δαπανών της ΚΑΠ.

Συνεπώς σήμερα οι δαπάνες των δύο πυλώνων της ΚΑΠ χρηματοδοτούνται μέσω του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) και του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), τα οποία λειτουργούν βάσει παρόμοιου συστήματος διατηρώντας, ωστόσο ορισμένες ιδιομορφίες.

Συγκεκριμένα, το ΕΓΤΕ χρηματοδοτεί με επιμερισμένη διαχείριση μεταξύ των κρατών-μελών και της επιτροπής:

- ▲ τις άμεσες ενισχύσεις που χορηγούνται στους γεωργούς στο πλαίσιο της ΚΑΠ
- ▲ τις παρεμβάσεις, όσες παρέμειναν μετά την κατάργησή τους στα περισσότερα προϊόντα, για τη ρύθμιση των αγορών γεωργικών προϊόντων
- ▲ τις επιστροφές κατά την εξαγωγή γεωργικών προϊόντων προς τρίτες χώρες
- ▲ ορισμένες ενέργειες ενημέρωσης και προώθησης για τα γεωργικά προϊόντα στην εσωτερική αγορά της Κοινότητας και στις τρίτες χώρες, οι οποίες υλοποιούνται από τα κράτη-μέλη
- ▲ τις δαπάνες που συνδέονται με τα μέτρα αναδιάρθρωσης του κλάδου της ζάχαρης, σύμφωνα με τον Κανονισμό αριθ.320/2006 του Συμβουλίου
- ▲ τα σχέδια προώθησης της κατανάλωσης φρούτων στα σχολεία.

Το ΕΓΤΕ χρηματοδοτεί κεντρικά τις ακόλουθες δαπάνες:

- ▲ τη χρηματοδοτική συμμετοχή της Κοινότητας σε μεμονωμένες κτηνιατρικές δράσεις, σε δράσεις ελέγχου στον κτηνιατρικό τομέα και στον τομέα των τροφίμων και ζωοτροφών
- ▲ την προώθηση γεωργικών προϊόντων απευθείας από την Επιτροπή ή μέσω διεθνών οργανισμών
- ▲ τα μέτρα που θεσπίζονται σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία, με σκοπό να εξασφαλίσουν τη διατήρηση, τον χαρακτηρισμό, τη συλλογή και τη χρησιμοποίηση των γενετικών πόρων στη γεωργία
- ▲ την εγκατάσταση και συντήρηση των γεωργικών συστημάτων λογιστικών πληροφοριών
- ▲ το σύστημα γεωργικών ερευνών

Το ΕΓΤΑΑ χρηματοδοτεί, μόνο με επιμερισμένη διαχείριση, τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης των κρατών-μελών που εκτελούνται σύμφωνα με τον Κανονισμό αριθ.1698/2005 του Συμβουλίου. Οι αναλήψεις υποχρεώσεων πραγματοποιούνται σε ετήσιες δόσεις υπό μορφή προχρηματοδότησεως, ενδιάμεσων πληρωμών ή πληρωμής υπολοίπου. Σε περίπτωση παρατυπίας, η κοινοτική χρηματοδότηση ακυρώνεται εξ ολοκλήρου ή εν μέρει ή εάν τα ταμεία έχουν ήδη καταβάλει πόρους στον δικαιούχο, αυτοί ανακτώνται από τον διαπιστευμένο οργανισμό πληρωμών.

Την μέριμνα για τη χρηστή δημοσιονομική διαχείριση των δύο κοινοτικών ταμείων την έχει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη-μέλη οφείλουν να θέτουν στη διάθεση της όλες τις αναγκαίες για την ομαλή λειτουργία των ταμείων πληροφορίες.

Επιπλέον, η Επιτροπή μπορεί να διενεργεί επιτόπιους ελέγχους και εάν διαπιστωθούν σοβαρές και επανειλημμένες ελλείψεις οι προοριζόμενες για ένα κράτος-μέλος πληρωμές μπορούν να μειωθούν ή να ανασταλούν

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΚΑΠ ΕΩΣ ΤΟ 1991

2.1 Η ΚΑΠ ΑΠΟ ΤΟ 1958 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1991

Οι δραστηριότητες του αγρού παρουσιάζουν αρκετές ιδιαιτερότητες σε σχέση με άλλες παραγωγικές διαδικασίες. Η γεωργία π.χ. εξαρτάται περισσότερο από κάθε άλλο τομέα, από περιβαλλοντολογικές και καιρικές συνθήκες, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται κατά καιρούς ανισορροπίες στην προσφορά και ζήτηση αγροτικών προϊόντων. Με την έναρξη των προσπαθειών δημιουργίας μιας Κοινής Αγοράς, φαίνονταν πολύ λογικό να δημιουργηθεί μια κοινή αγορά αγροτικών προϊόντων, στην οποία θα οργανώνονταν οι εθνικές γεωργικές παραγωγές.

Η ιδρυτική συνθήκη της ΕΟΚ προέβλεπε μια κοινή αγορά αγροτικών προϊόντων. Η αγορά αυτή, όμως, δεν μπορούσε να υλοποιηθεί μόνο με τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος απαλλαγμένου από κάθε εμπόδιο στην ελεύθερη διακίνηση των αγροτικών προϊόντων. Η αγορά των κοινοτικών αγροτικών προϊόντων έπρεπε να οργανωθεί συλλογικά. Έτσι, υιοθετήθηκε μια Κοινή Αγροτική Πολιτική, με στόχους την αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας, του εισοδήματος του γεωργού, τη σταθεροποίηση και τον ασφαλή εφοδιασμό της αγοράς με τρόφιμα, όπως και την εξασφάλιση λογικών τιμών για τους καταναλωτές.

Η εκτεταμένη και έντονη κρατική παρέμβαση που προϋπήρχε στον γεωργικό τομέα από τις εκάστοτε Κυβερνήσεις, με διάφορους τρόπους όπως π.χ. εθνικά μονοπώλια, εγγυήσεις τιμών, ενισχύσεις γεωργικών εισοδημάτων, επιδοτήσεις εξαγωγών, δασμοί κλπ, δημιουργούσε την αίσθηση ότι όλη η προσπάθεια ίδρυσης μιας ΚΑΠ φαίνονταν ιδιαίτερα δύσκολη υπόθεση, καθώς ήταν προβληματική εκ των προτέρων η εφαρμογή κοινών κανόνων ανταγωνισμού και στα αγροτικά προϊόντα.

Η αρχή όλων των εξελίξεων στην κοινοτική γεωργία ήταν το 1958. Μετά από πρόσκληση της Επιτροπής, η Σύνοδος των Υπουργών γεωργίας στη Στρέσα της Ιταλίας το 1958 καθόρισε το χαρακτήρα της ΚΑΠ. Εκεί αποφασίστηκε να προστατευτεί η κοινή γεωργική αγορά από τον αθέμιτο εξωτερικό ανταγωνισμό, να

συσχετιστεί η διαρθρωτική πολιτική με την πολιτική τιμών και το αγροτικό εισόδημα με το εισόδημα των άλλων παραγωγικών τομέων. Ως προς τις τιμές τελικά αποφασίστηκε ο ορισμός υψηλότερων τιμών εντός της ΕΟΚ, από αυτών της παγκόσμιας αγοράς, έτσι ώστε να γίνουν αποδοτικές οι εκμεταλλεύσεις και να διατηρηθεί ταυτόχρονα υψηλό το αγροτικό εισόδημα.

Έτσι η ΚΑΠ είχε δυο πτυχές. Την πτυχή των αγορών, που θα εξασφάλιζε τον εφοδιασμό των αγορών και υψηλές τιμές υπέρ των παραγωγών, και την πτυχή των διαρθρώσεων που θα αύξανε την παραγωγικότητα και το βιοτικό επίπεδο των αγροτών. Η πρώτη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ έγινε το 1972 με μέτρα σχετικά με ενισχύσεις προς τους γεωργούς που θα παρουσίαζαν σχέδια βελτίωσης των αγρών τους και την πληροφόρηση και την επαγγελματική εκπαίδευση των αγροτών. Μαζί μ' αυτά τα μέτρα δημιουργήθηκε κι ένα ακόμα, που αφορούσε στη γεωργία των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών όπως προέβλεπε ο κανονισμός 355/77.

Κατά τη δεκαετία του 1980 όμως, η διεύρυνση προς το Νότο της Κοινότητας, καθώς και οι διαρθρωτικές ανισορροπίες που εξακολουθούσαν να υπάρχουν, σε συνδυασμό με το νέο γεωργικό περιβάλλον, επέβαλλαν μια δεύτερη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ. Βασικοί στόχοι της μεταρρύθμισης ήταν ο έλεγχος της παραγωγής και των δαπανών και η ρευστοποίηση των αποθεμάτων των αγροτικών προϊόντων. Η διαδικασία της δεύτερης αναμόρφωσης της ΚΑΠ θεωρείται ότι άρχισε ουσιαστικά το 1984, όπου για πρώτη φορά το Συμβούλιο Υπουργών της γεωργίας μείωσε τις ονομαστικές θεσμικές τιμές στήριξης των αγροτικών προϊόντων.

Μετά από όλο αυτό, ακολούθησε η μεταρρύθμιση της παρέμβασης και της λειτουργίας των άλλων χρηματοδοτικών οργάνων της Κοινότητας. Όλα κατέληξαν στην εισαγωγή ενός συστήματος περιορισμού των βαρών της χρηματοδότησης της ΚΑΠ ανάμεσα στην ΕΟΚ και τους αγρότες.

2.2 ΚΟΙΝΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΑΓΟΡΩΝ

Η κοινή οργάνωση των αγορών συνίσταται στην εξάλειψη των εμποδίων στις ενδοκοινοτικές συναλλαγές και στην εξασφάλιση μιας κοινής προστασίας στα σύνορα. Σχεδόν όλη η γεωργική παραγωγή της Κοινότητας έχει οργανωθεί συλλογικά. Υπάρχουν δυο τρόποι οργάνωσης μιας γεωργικής αγοράς. Το πρώτο είναι το σύστημα άμεσων ενισχύσεων του αγροτικού εισοδήματος, και το δεύτερο είναι η στήριξη των τιμών των γεωργικών προϊόντων στην αγορά της ΕΟΚ, συνδυαζόμενο με μια πολιτική προστασίας από τις φθηνές εισαγωγές.

Στο πρώτο σύστημα των εισοδηματικών ενισχύσεων τα ξένα προϊόντα εισάγονται σε τιμές αγοράς που είναι συνήθως χαμηλές και το εισόδημα των γεωργών συμπληρώνεται με ενισχύσεις προερχόμενες από τον κρατικό προϋπολογισμό. Ενώ με το δεύτερο σύστημα που είναι η στήριξη τιμών, ορίζονται εσωτερικές τιμές στα γεωργικά προϊόντα, κοινές για όλους και υψηλότερες από τις παγκόσμιες. Με τον τρόπο αυτό διατηρούνται υψηλά τα εισοδήματα των αγροτών.

Πριν από την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ, υπήρχαν ήδη 18 Κοινές Οργανώσεις Αγορών, που κάλυπταν το 91% της συνολικής αγροτικής παραγωγής της ΕΟΚ (φυτικής-ζωικής). Ήδη στην περίπτωση της Ελλάδας καλύπτονταν το 94,9% της παραγωγής της (εκτός αλιείας και βαμβακιού). Για το βαμβάκι δημιουργήθηκε ένα ειδικό καθεστώς επειδή είναι η μόνη παραγωγός χώρα. Είχε επίσης προβλεφθεί από τη συνθήκη Ένταξης η δημιουργία μιας Κ.Ο.Α., για τις βρώσιμες ελιές, αλλά δεν έχει πραγματοποιηθεί.

Σχετικά με τις ιδιαίτερες ρυθμίσεις ή αποκλίσεις από τους γενικούς κανόνες εφαρμογής των ΚΟΑ, για την Ελλάδα θα γίνει αναφορά στην ανάλυση των επιμέρους προϊόντων, με βάση τη συνθήκη Ένταξης και τις συνοδευτικές πράξεις. Ένα γενικό ζήτημα που τέθηκε για την εφαρμογή των ΚΟΑ στην Ελλάδα, ήταν το πρόβλημα του ύψους των θεσμικών τιμών, οι οποίες συνολικά ήταν ανώτερες στην Κοινότητα σε ορισμένα προϊόντα. Στις περιπτώσεις αυτές προβλέφθηκαν εξισωτικά ποσά ένταξης, προκειμένου να εμποδιστεί ο ανταγωνισμός της ελληνικής παραγωγής προς την κοινοτική και να μειωθούν οι επιστροφές εξαγωγών και εισφορές εισαγωγών σε σχέση με τις τρίτες χώρες, με στόχο τη σταδιακή εξάλειψη της διαφοράς των τιμών μέσα σε πέντε χρόνια.

Σε γενικές γραμμές, η προσαρμογή της εθνικής πολιτικής στις ρυθμίσεις των ΚΟΑ, έγινε σχετικά γρήγορα και αφορούσε εκτός των παραπάνω θεμάτων και τα εξής:

- ▲ Αλλαγή στο καθεστώς επιδοτήσεων-ενισχύσεων στην παραγωγή, στη μεταποίηση αγροτικών προϊόντων και στην κατανάλωση.
- ▲ Κατάργηση των αγορανομικών τιμών.
- ▲ Αλλαγές στο σύστημα παρέμβασης από τους κεντρικούς οργανισμούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΠ ΑΠΟ ΤΟ 1992 ΕΩΣ ΤΟ 2004

3.1 Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΠ ΤΟ 1992

Τον Μάιο του 1999, με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, κάθε Γενική Διεύθυνση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής υποχρεώθηκε να αξιολογεί τις προτεινόμενες πολιτικές και μέσα από περιβαλλοντικές θεωρήσεις. Αυτή η υποχρέωση είναι ιδιαίτερα σημαντική για τον τομέα της γεωργίας ο οποίος εξακολουθεί να απορροφά περίπου το 50% του προϋπολογισμού της Ένωσης. Έτσι ολοκληρώθηκε μια θεσμική πρωτοβουλία η οποία είχε αρχίσει επτά χρόνια νωρίτερα, τον Μάιο του 1992. Τότε, εξαιτίας της σύμπτωσης ανησυχιών δημοσιονομικών και περιβαλλοντικών επιβλήθηκε η αλλαγή της ΚΑΠ. Ο στόχος αυτής της αλλαγής ήταν η εξοικονόμηση πόρων του προϋπολογισμού της Ένωσης για άλλες πολιτικές εκτός γεωργίας και παράλληλα η διατήρηση του αγροτικού πληθυσμού ώστε να διασωθεί το περιβάλλον και τα αγροτικά οικοσυστήματα καθώς και ένα μοντέλο γεωργίας βασισμένο στην οικογενειακή εκμετάλλευση, το οποίο είναι επιθυμητό και από την ευρωπαϊκή κοινωνία. Η μεταρρύθμιση MacSharry, όπως ονομάστηκε, από το όνομα του Ιρλανδού Επιτρόπου γεωργίας, περιόρισε τις ενισχύσεις κλάδων-κλειδιά της ΚΑΠ, συγκράτησε τα ανερχόμενα κόστη της ΚΑΠ, και διευκόλυνε συνομιλίες με τους εταίρους της GATT. Πριν το 1992, στη δεκαετία 1980, είχαν επιβληθεί ποσοστώσεις στη ζάχαρη, το γάλα και "πρόγραμμα σταθεροποίησης" για τα σιτηρά. Το 1992 επιβλήθηκε μείωση στήριξης σε δημητριακά και ζωική παραγωγή και ημι-υποχρεωτική αγρανάπαυση (set-aside). Σαν αντιστάθμισμα των μειώσεων στήριξης στον τομέα των δημητριακών χορηγήθηκαν άμεσες πληρωμές βασισμένες σε περιορισμένη γεωργική έκταση. Και στη ζωική παραγωγή οι ενισχύσεις χορηγήθηκαν σε περιορισμένου αριθμού κεφαλιών κοπάδια. Αυτός ο μηχανισμός ονομάστηκε "αποσύζευξη", δηλαδή αποσύνδεση των χορηγούμενων ενισχύσεων από την ενθάρρυνση αύξησης του όγκου της παραγωγής. Όπως απεδείχθη, η μεταρρύθμιση του 1992, κρινόμενη ως προς τα

περιβαλλοντικά της αποτελέσματα δεν υπήρξε ιδιαίτερα αποτελεσματική. Λόγω της κατάρρευσης των Ανατολικών καθεστώτων το 1989, ανέβηκαν οι τιμές των δημητριακών, δηλαδή του κυρίου κλάδου τον οποίο είχε συμπεριλάβει η μεταρρύθμιση του 1992. Από την άλλη, το set-aside, όπως είχε θεσπιστεί, απεδείχθη ότι δεν ωφελούσε το περιβάλλον. Επιπλέον, τα όποια οφέλη μειώθηκαν από την σμίκρυνση του υποχρεωτικού set-aside (από 15%, το 1993 σε 5% το 1999), από έλλειψη προδιαγραφών, και την ενθάρρυνση της μη-διατροφικής παραγωγής (non food) στο ποσοστό της έκτασης που εδίδετο για set-aside. Στη ζωική παραγωγή οι εξελίξεις δεν ήταν θετικότερες. Μια μέγιστη πυκνότητα βόσκησης των 2 Ζωικών Μονάδων ανά εκτάριο που ετέθη στα βασικά πριμ για βοοειδή και το επιπλέον πριμ εντατικοποίησης σε εκμεταλλεύσεις με πυκνότητες 1,4 ΖΜ ανά εκτάριο δεν απέβη προς όφελος του περιβάλλοντος. Άλλες περιβαλλοντικές υποχρεώσεις δεν είχαν επιβληθεί στις Κοινές Οργανώσεις αγροτών. Έτσι ως σημαντικότερο βήμα υπέρ του περιβάλλοντος, στα πλαίσια της ΚΑΠ, παρέμεινε ο Κανονισμός 2078/92.

3.2 Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΠ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ AGENDA 2000

Από το 1997, η ΕΕ οδηγήθηκε σε ένα νέο γύρο αναθεώρησης της ΚΑΠ. Οι σχετικές συζητήσεις έγιναν στα πλαίσια των προτάσεων της λεγόμενης AGENDA 2000 που αφορούσε όλο τον προϋπολογισμό της ΕΕ για την περίοδο 2000-2006. Και πάλι οι συζητήσεις αναθεώρησης της ΚΑΠ επηρεάστηκαν από "εξωγενείς" παράγοντες. Κυριότεροι εξ αυτών ήταν η σχεδιαζόμενη διεύρυνση της ΕΕ προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και ο επικείμενος νέος γύρος συζητήσεων στα πλαίσια του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου (πρώην GATT).

Ως νέοι στόχοι ετέθησαν η ανταγωνιστικότητα, οι υψηλές προδιαγραφές ασφάλειας και ποιότητας τροφίμων, το ικανοποιητικό γεωργικό εισόδημα, η πληρέστερη ενσωμάτωση περιβαλλοντικών στόχων, η δημιουργία εναλλακτικών απασχολήσεων στις αγροτικές περιοχές και η απλοποίηση της νομοθεσίας ΕΕ και των διοικητικών μηχανισμών. Από το 1997 μέχρι το 1999 διεξήχθησαν σοβαρές διαπραγματεύσεις μεταξύ της Επιτροπής και των Κ-Μ. Οι διαπραγματεύσεις για την ΚΑΠ ολοκληρώθηκαν τον Μάρτιο του 1999 στη Συνάντηση Κορυφής του Βερολίνου. Ο προϋπολογισμός της ΚΑΠ μειώθηκε στα 40,5 δισ. ECU τον χρόνο.

Οι κύριες αλλαγές που επέφερε η Συμφωνία του Βερολίνου παρέμειναν στη κατεύθυνση της μεταρρύθμισης Macsharry του 1992. Δηλαδή επέκτειναν τον μηχανισμό της "αποσύζευξης" και επέμειναν στις μειώσεις τιμών. Οι Κοινές

Οργανώσεις Αγορών που καλύφθηκαν ήταν εκείνες των δημητριακών, των βοοειδών και του οίνου. Η αναθεώρηση του καθεστώτος της αγελαδοτροφίας αναβλήθηκε, κυρίως υπό την πίεση της Γερμανίας, μέχρι το 2008. Η καινοτομία σε σχέση με το περιβάλλον ήταν ότι θεσπίστηκε η επιβολή εκπλήρωσης περιβαλλοντικών υποχρεώσεων προκειμένου να καταβληθούν οι όποιες ενισχύσεις τιμών.

Οι βασικές κατευθύνσεις των μέτρων ήταν η σταδιακή μείωση των θεσμικών τιμών των αγροτικών προϊόντων με σκοπό να πλησιάσουν τις διεθνείς και να τα καταστήσουν ανταγωνιστικότερα στην κοινοτική και τη διεθνή αγορά.

Η μεταρρύθμιση του 1992 εκτός του ότι επέτρεψε τη βελτίωση των ισορροπιών των αγορών και τη μείωση των μεγάλων αποθεμάτων, ύστερα από την αντικατάσταση των εγγυημένων τιμών με άμεσες ενισχύσεις, επέτρεψε και την υποδηλώσει και τη μετακίνηση της ΚΑΠ προς ένα φιλελεύθερο εμπορικό περιβάλλον διευκολύνοντας την ΕΕ στις διαπραγματεύσεις του κύκλου της Ουρουγουάης της GATT.

Η επιτροπή όμως θεώρησε πως πρέπει να προχωρήσει σε βάθος τη μεταρρύθμιση του 1992 και να επιδιωχθεί η μετάβαση στις τιμές της παγκόσμιας αγοράς. Εξάλλου βάσει της Συμφωνίας του Γύρου της Ουρουγουάης τα γεωργικά προϊόντα εντάσσονται πλέον στους βασικούς κανόνες του διεθνούς εμπορίου.

Εκτός όμως της έγκρισης της "Ατζέντα 2000", το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Βερολίνου είχε ζητήσει και την ενδιάμεση επανεξέταση της ΚΑΠ. Στις 10 Ιουλίου του 2002 η επιτροπή υιοθέτησε το έγγραφο "Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Ενδιάμεση Επανεξέταση της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής" στο οποίο αναφέρονται ως στόχοι της μεταρρύθμισης η ανταγωνιστική γεωργία, οι φιλικόι προς το περιβάλλον μέθοδοι παραγωγής, η ποιότητα των προϊόντων καθώς επίσης και η υποστήριξη των αγροτικών κοινωνιών.

Εν τέλει, στη θέση της ενδιάμεσης επανεξέτασης η Επιτροπή επέλεξε τελικά τη ριζική αναθεώρηση της ΚΑΠ που αποφασίστηκε τον Ιούνιο του 2003 και η οποία υλοποιεί τους προβληματισμούς που τέθηκαν με την "Ατζέντα 2000".

Καταλήγοντας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τόνισε ότι η γεωργία στην ΕΕ για να εκμεταλλευτεί τις ευκαιρίες που προσφέρει η παγκόσμια οικονομία, επιβάλλεται να αυξήσει αρχικά την ανταγωνιστικότητά της. Βέβαια οι τιμές αποτελούν το ένα σκέλος του προβλήματος. Η ασφάλεια και η ποιότητα των τροφίμων είναι εξίσου σημαντικές. Από την άλλη η σταθερότητα του αγροτικού εισοδήματος και η δημιουργία συμπληρωματικών ή εναλλακτικών ευκαιριών εισοδήματος και απασχόλησης για τους αγρότες βρίσκονται στο επίκεντρο κάθε προσπάθειας στο πλαίσιο της αναθεώρησης της ΚΑΠ.

3.3 Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΠ ΤΟ 2003 ΚΑΙ ΤΟ 2004

Η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ το 2003 περιλάμβανε τη σημαντική ενδυνάμωση της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης, ελαττώνοντας τις άμεσες ενισχύσεις προς τις μεγαλύτερες εκμεταλλεύσεις και μεταφέροντας τα κεφάλαια προς την αγροτική ανάπτυξη.

Ένα ακόμα σημαντικό μέτρο είναι η ενίσχυση των συνεργασιών ιδιωτικών και κρατικών φορέων στο πλαίσιο πρωτοβουλίας γνωστής ως Leader, όπου τοπικά αναπτυξιακά έργα χρηματοδοτούνται από κοινού από την ΕΕ, τις εθνικές κυβερνήσεις και ιδιωτικούς φορείς. Ο βασικός στόχος είναι η δυνατότητα επιλογής και χρηματοδότησης έργων από τις τοπικές κοινωνίες τα οποία ωφελούν το περιβάλλον.

Σήμερα υπάρχουν λιγότεροι αγρότες απ' ότι ήταν στο παρελθόν και αυτοί έχουν την ανάγκη άλλων επιχειρήσεων για να ετοιμάσουν την παραγωγή τους, να την επεξεργαστούν και να την πουλήσουν. Αυτές οι δραστηριότητες μπορούν να έχουν αποτέλεσμα μόνο εφόσον οι αγρότες σέβονται το περιβάλλον τους και διατηρούν τους χώρους της μονάδας τους ευπρεπείς. Οι κάτοικοι των αγροτικών περιοχών είναι με τη σειρά τους κι αυτοί καταναλωτές και επιθυμούν να απολαμβάνουν τα ίδια οφέλη από το αγροτικό περιβάλλον όπως και η υπόλοιπη κοινωνία. Ο αγροτουρισμός αποτελεί μια πρόσθετη πηγή εισοδήματος. Γι' αυτούς τους λόγους το πεδίο δράσης της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης είναι πιο ευρύ από αυτό που ορίζουν οι παραδοσιακές γεωργικές δραστηριότητες, περιλαμβάνοντας μέτρα για την προστασία και τη βελτίωση του περιβάλλοντος, προγράμματα για τη στήριξη των αγροτικών κοινωνιών και την ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας στο σύνολό της.

Η τελευταία μεταρρύθμιση της ΚΑΠ πραγματοποιήθηκε στις 26 Ιουνίου του 2003 στο Συμβούλιο των Υπουργών Γεωργίας της ΕΕ στο Λουξεμβούργο, όπου κατέληξαν σε συμφωνία σχετικά με μια νέα μεταρρύθμιση της ΚΑΠ. Στην πρώτη αυτή φάση της μεταρρύθμισης αποφασίστηκαν οι βασικές αρχές της (νέας) ΚΑΠ με την ψήφιση του βασικού Κανονισμού αριθ. 1782/2003 που διέπει το νέο καθεστώς, και η ρύθμιση των ΚΟΑ στις αροτραίες καλλιέργειες, στο βόειο κρέας και στο αιγοπρόβειο κρέας. Παράλληλα θεσπίστηκαν ορισμένα ειδικά καθεστάτα (καρποί με κέλυφος, ενεργειακές καλλιέργειες κτλ.). Σε δεύτερη φάση, τον Απρίλιο του 2004 αποφασίστηκε η μεταρρύθμιση των μεσογειακών προϊόντων (βαμβάκι, ελαιόλαδο,

καπνός). Η αναθεώρηση της ΚΑΠ συνεχίστηκε και για τα υπόλοιπα προϊόντα και συγκεκριμένα το Φεβρουάριο του 2006 εγκρίθηκε η ριζική μεταρρύθμιση του καθεστώτος της ζάχαρης, ενώ τον Δεκέμβριο του 2007 επιτεύχθηκε μετά από πολύμηνες διαπραγματεύσεις, πολιτική συμφωνία για την μεταρρύθμιση των ΚΟΑ στον αμπελοοινικό τομέα.

Οι μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ εντάσσονται στην όλη πορεία των σημαντικών μεταρρυθμίσεων του 1992 και 1999 (Ατζέντα 2000). ανταποκρίνονται στην εντολή που δόθηκε στην Επιτροπή από την Σύνοδο Κορυφής του Βερολίνου του 1999 για την αναθεώρηση των κοινών οργανώσεων αγοράς που είχε ήδη αρχίσει το 1992, και υλοποιούσε τα προβλεφθέντα στην "Ατζέντα 2000" καλύπτοντας τους οικονομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους που τέθηκαν για την ΚΑΠ. Επιπροσθέτως, συμβαδίζουν με τους στόχους της Στρατηγικής για την Αειφόρο Ανάπτυξη που ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το 2001, όπου συμφωνήθηκε ότι η ΚΑΠ πρέπει να εξακολουθήσει να συμβάλλει στην επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης, δίνοντας περισσότερη έμφαση στην ενθάρρυνση της παραγωγής υγιεινών, υψηλής ποιότητας προϊόντων.

Οι βασικοί όμως λόγοι που οδήγησαν στη ριζική αναθεώρηση της ΚΑΠ αποτέλεσαν το ολοένα αυξανόμενο ενδιαφέρον των καταναλωτών για ασφαλή τρόφιμα και για την προστασία του περιβάλλοντος. Η ανάγκη ανταπόκρισης της ΚΑΠ στις αυξημένες απαιτήσεις των ευρωπαϊών φορολογούμενων για τον περιορισμό της επιβάρυνσης του κοινοτικού προϋπολογισμού από τις δαπάνες της γεωργικής πολιτικής, καθώς και η ανάγκη διευκόλυνσης της σταδιακής προσεγγίσεως των μέτρων για τη γεωργία που εφαρμόζονταν στην ΕΕ των 15 κρατών-μελών με εκείνα των 10 νέων κρατών-μελών της επικείμενης διεύρυνσης του 2004.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΕΛΛΑΔΑ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ

4.1 Η ΕΛΛΑΔΑ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΕΟΚ

Η αγροτική οικονομία της Ελλάδας βρέθηκε εντελώς αποδυναμωμένη μετά την επανάσταση του 1821. Κατά την περίοδο αυτή μέχρι το 1830, ο αγροτικός πληθυσμός αποτελούσε το 70% του πληθυσμού της χώρας. Οι γεωργικές εκτάσεις που απελευθερώθηκαν αποτελούσαν ιδιοκτησία του κράτους και ονομάστηκαν «Εθνικές Γαίες». Ένα μέρος των εθνικών γαιών παραχωρήθηκε προς αποζημίωση αγωνιστών της Επανάστασης, αγροτών και αστών. Κατά την μεταπολεμική περίοδο το κράτος προσπάθησε να μοιράσει γεωργική γη στους αγρότες και να λάβει ορισμένα μέτρα που αφορούν την γεωργία.

Η λύση του αγροτικού ζητήματος αποκρυσταλλώθηκε σε νομοθετικά διατάγματα της προσωρινής Κυβερνήσεως Θεσσαλονίκης, με τα οποία επιδιώχθηκε η αποκατάσταση όλων των ακτημόνων, σε όλη την έκταση της χώρας, με αναγκαστική απαλλοτρίωση των ιδιωτικών αγροκτημάτων που είχαν έκταση μεγαλύτερη από 1.000 στρέμματα και με παραχώρηση δημόσιων κτημάτων, ώστε να δημιουργηθούν οικογενειακές ιδιοκτησίες καλλιεργούμενες αυτοπροσώπως από τα μέλη της οικογένειας.

Κατά τα επόμενα έτη πραγματοποιήθηκαν πολλές μεταρρυθμίσεις και σε πολύ μεγάλη κλίμακα και αυτό αποτέλεσε το σημαντικότερο γεγονός στην αγροτική πολιτική της Ελλάδας και το πρώτο τρίτο του 20ου αιώνα με ευρείες και μακροχρόνιες επιπτώσεις. Η τραγωδία του δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου άφησε στους Ευρωπαίους πολίτες πικρή γεύση των αποτελεσμάτων των συγκρούσεων και δημιούργησε την ιστορική αναγκαιότητα για συνεργασία προς αμοιβαίο όφελος. Πρώτη εκδήλωση του πνεύματος συνεργασίας αποτέλεσε η ίδρυση το 1951 της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα με σκοπό την άμεση συνεργασία σε αυτούς τους αναπτυξιακούς συντελεστές.

Η υλοποίηση του στόχου συνεργασίας όλων των χωρών της Ευρώπης αλλά και η επέκταση της συνεργασίας των χωρών-μελών της ΕΟΚ αποδείχθηκαν στην πράξη αρκετά επίπονες και χρονοβόρες διαδικασίες. Η Ελλάδα προσχώρησε στην ΕΟΚ την 1.1.1981. Το ενδιαφέρον της Ελλάδας να συνδεθεί κατά κάποιο τρόπο με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα εκδηλώθηκε από τα μέσα του 1959. Από το 1960 άρχισαν οι σχετικές διαπραγματεύσεις που αποσκοπούσαν στη σταδιακή υπαγωγή της Ελλάδας στο καθεστώς της τελωνιακής ένωσης και στην καθιέρωση ενός

καθεστώς σύνδεσης προς ενίσχυση της ελληνικής οικονομίας, ώστε ύστερα από ορισμένη περίοδο να υπάρξει η αναγκαία προσέγγιση για να γίνει η Ελλάδα πλήρες μέλος της ΕΟΚ.

4.2 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΕΟΚ

Η Ελληνική γεωργία χαρακτηρίζεται ακόμα και σήμερα, από σημαντικές διαρθρωτικές αδυναμίες, οι οποίες αναγκαστικά οδηγούν σε χαμηλά επίπεδα παραγωγικότητας της εργασίας, χαμηλά εισοδήματα και ταυτόχρονα υψηλό κόστος παραγωγής. Το υψηλό κόστος παραγωγής σε σύγκριση με το μέσο όρο των άλλων χωρών-μελών της Ε.Κ., είχαν στόχο να περιορίσουν τις διαρθρωτικές αυτές αδυναμίες, να αυξήσουν την παραγωγικότητα και τα αγροτικά εισοδήματα και να μειώσουν το κόστος κατά μονάδα παραγωγής. Πόσο πέτυχαν ή όχι οι προσπάθειες αυτές φαίνεται από την κατάσταση που βρέθηκε ο αγροτικός τομέας στις παραμονές της ένταξης στην ΕΟΚ, δηλαδή στα τέλη της δεκαετίας του 1970.

Παρά τις αναμφισβήτητες προόδους που σημειώθηκαν τόσο στην παραγωγικότητα όσο και στα εισοδήματα σ' όλη την περίοδο από το 1950 μέχρι το 1980, ο ελληνικός αγροτικός τομέας δεν ήταν αρκετά ισχυρός ώστε να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά την ανταγωνιστική πίεση που δέχθηκε από τις άλλες χώρες-μέλη της Ε.Κ. Οι παραγωγικές επιδόσεις της ελληνικής γεωργίας στη δεκαετία της ένταξης ήταν φθίνουσες και αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των εξαγωγικών επιδόσεων και την αύξηση της εισαγωγικής διείσδυσης στην ελληνική αγορά ξένων αγροτικών προϊόντων κυρίως από τις χώρες-μέλη της Ε.Κ. Ωστόσο η αύξηση κάθε μορφής ενισχύσεων συγκράτησε και βελτίωσε ελαφρά τα συνολικά πραγματικά εισοδήματα των αγροτών.

Η ανταγωνιστική θέση της γεωργίας χειροτέρευσε στη δεκαετία του 1980, χωρίς όμως η εξέλιξη αυτή να επηρεάσει τα αγροτικά εισοδήματα σε σοβαρό βαθμό, πράγμα που αποδόθηκε στην εφαρμογή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής στήριξης των τιμών. Πράγματι η δημοσιονομική στήριξη και η μεταβίβαση εισοδήματος λόγω της εξωτερικής κοινοτικής προστασίας έφτανε το 34-35% ως προς το αγροτικό εισόδημα της χώρας.

Σύμφωνα με όλα αυτά η μεταρρύθμιση δεν άργησε να έρθει. Οι προσπάθειες εξάλλoux της Ε.Κ., για τη συγκράτηση του όγκου παραγωγής αγροτικών προϊόντων και της μείωσης των δαπανών για τη γεωργία οδήγησαν, βέβαια, αναπόφευκτα στη μείωση της στήριξης και της προστασίας της γεωργίας. Πέρα από οποιαδήποτε προσπάθεια

περιορισμού των εγγυημένων ποσοτήτων παραγωγής, το ζήτημα που τέθηκε ήταν η μείωση, μέχρι κατάργησης, κάθε μέτρου στήριξης στην εσωτερική αγορά και κάθε εμποδίου στις εισαγωγές. Φυσικό ήταν επομένως να επηρεαστεί η ελληνική γεωργία από την αναμόρφωση της ΚΑΠ προς την κατεύθυνση της μείωσης της στήριξης και της προστασίας της ευρωπαϊκής γεωργίας.

4.3 ΕΠΙΠΡΑΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΙΑΙΑΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Η πραγματοποίηση της ενιαίας αγοράς περιλαμβάνει την άρση κάθε φυσικού, τεχνικού και φορολογικού φραγμού στην κίνηση των αγαθών στα κράτη-μέλη.

▲ Κατάργηση κάθε φυσικού φραγμού σημαίνει ότι οι έλεγχοι των προϊόντων στα εσωτερικά σύνορα καταργούνται. Αυτό βέβαια οδηγεί σε αύξηση των ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα της Ε.Κ., καθώς επίσης και εφαρμογή ενιαίων κανόνων υγιεινής, ποιότητας στα διακινούμενα αγαθά.

▲ Κατάργηση κάθε τεχνικού φραγμού σημαίνει ότι κάθε τεχνικό εμπόδιο στη διακίνηση των αγαθών καταργείται. Απαιτείται μόνο αμοιβαία αναγνώριση, μεταξύ των κρατών-μελών, των κανόνων ασφαλείας, χωρίς να είναι απαραίτητη η εναρμόνιση σε κοινοτικό επίπεδο.

▲ Τέλος, η κατάργηση των φορολογικών εμποδίων σημαίνει ότι πρέπει να εναρμονίζονται τα ποσοστά των έμμεσων φόρων σε κάθε χώρα-μέλος. Το γεγονός αυτό επηρεάζει και τους άμεσους φόρους και βέβαια τη δημοσιονομική πολιτική κάθε κράτους-μέλους.

Υπάρχουν βέβαια και επιπτώσεις από την εφαρμογή της ενιαίας εσωτερικής αγοράς που αφορούν την ελληνική γεωργία.

4.4 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΑΓΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

4.4.1 Εθνική και Κοινοτική Πολιτική για τα Σιτηρά

Α) Πριν την ένταξη στην ΕΟΚ

Από την εποχή της έλλειψης σιτηρών στην Ελλάδα είχε καθιερωθεί ένα σύστημα υψηλών τιμών για τους παραγωγούς, ενώ ταυτόχρονα η τιμή του ψωμιού παρέμενε στο επίπεδο που καθόριζε η διεθνής τιμή των σιτηρών. Η διαφορά επιβάρυνε των κρατικό προϋπολογισμό.

Η εγχώρια μεταποιητική βιομηχανία χρηματοδοτούνταν με χαμηλά επιτόκια προκειμένου να απορροφά όσο το δυνατό μεγαλύτερη παραγωγή. Τα πλεονάσματα συγκεντρώνονταν από τους συνεταιρισμούς, που διέθεταν αποθηκευτικούς χώρους για λογαριασμό του κράτους, έναντι των σχετικών εξόδων. Στη συνέχεια το Υπουργείο Εμπορίου έκανε διαγωνισμούς για τη διάθεση των ποσοτήτων που είχαν συγκεντρωθεί. Στην περίοδο της δικτατορίας, η συνεταιριστική συγκέντρωση των σιτηρών μειώθηκε κατά πολύ και πέρασε άμεσα στο δημόσιο.

Μετά το 1974, η ΚΥΔΕΠ (συνεταιριστική οργάνωση) ανέλαβε να συγκεντρώνει και να αποθηκεύει τα σιτηρά που δεν μπορούσαν να διατεθούν στη μεταποιητική βιομηχανία και να διενεργεί πλειοδοτικούς διαγωνισμούς για τη διάθεσή τους στη διεθνή και εσωτερική αγορά. Το σύστημα αυτό εξασφάλιζε στους παραγωγούς εγγυημένες από το κράτος τιμές, εφόσον οι τιμές διάθεσης των συγκεντρωθέντων σιτηρών ήταν χαμηλότερες. Τέλος όσον αφορά το εξωτερικό εμπόριο, ήταν κάτω από τον πλήρη έλεγχο του κράτους.

B) Οργάνωση της Αγοράς μετά την Ένταξη στην ΕΟΚ

Ο βασικός κανονισμός οργάνωσης αγοράς στον τομέα των δημητριακών είναι ο ΚΑΝ.ΕΟΚ/2727/75. Ο κανονισμός αυτός ορίζει ότι η εμπορική περίοδος αρχίζει από την 1η Αυγούστου και λήγει στις 31 Ιουλίου, με εξαίρεση το σκληρό σιτάρι για το οποίο η περίοδος αρχίζει και λήγει ένα μήνα νωρίτερα. Οι θεσμικές τιμές που καθορίζονται από την ΕΟΚ είναι:

▲ Η ενδεικτική τιμή (δηλαδή η πιθανή τιμή για τις ελλειμματικές περιοχές της ΕΟΚ)

▲ Η τιμή παρέμβασης (δηλαδή η τιμή που πληρώνει ο οργανισμός συγκέντρωσης στους παραγωγούς)

▲ Η τιμή κατωφλίου (δηλαδή η τιμή εισαγωγής από τρίτες χώρες)

Οι παρεμβατικές δραστηριότητες στην εσωτερική αγορά είναι:

α) Αποθεματοποίηση (αγοραστική παρέμβαση ή συγκέντρωση) για το μαλακό και σκληρό σιτάρι, το κριθάρι, τη σίκαλη και το καλαμπόκι. Η αγοραστική παρέμβαση είναι μόνιμη και απεριόριστη για όλα τα προϊόντα εκτός του μαλακού σιταριού που περιορίζεται σχετικά με αποφάσεις της ΕΟΚ. Η τιμή παρέμβασης αυξάνεται κάθε μήνα μέχρι το Μάιο, ανάλογα με το κόστος αποθήκευσης. Φορέας παρέμβασης στην Ελλάδα είναι η ΚΥΔΕΠ. Στην ουσία διατηρείται η διαδικασία συγκέντρωσης που ίσχυε πριν από την ένταξη. Η ΕΟΚ παρεμβαίνει μέσω της Υπηρεσίας Διαχείρισης Αγορών Γεωργικών Προϊόντων (ΥΔΑΓΕΠ). Η υπηρεσία αυτή ιδρύθηκε με το νόμο

992/79 ως φορέας εφαρμογής της κοινοτικής πολιτικής διαχείρισης των αγορών. Στην περίπτωση των σιτηρών, η παρέμβαση της ΥΔΑΓΕΠ συνιστάται στη χρηματοδότηση των μέτρων στήριξης των τιμών τους και στη χρηματοδότηση των μέτρων που αναφέρονται παρακάτω.

β) Εξισωτική αποζημίωση στο τέλος της περιόδου. (ΚΑΝ. ΕΟΚ 2727/75 αρθ.9)

Στόχος του μέτρου είναι να περιορίσει την υπερπροσφορά δημητριακών στην παρέμβαση στο τέλος της εμπορικής περιόδου. Έτσι, πρέπει να δηλωθεί πόση ποσότητα πιθανολογείται ότι δε θα πουληθεί στο εμπόριο σε τιμές ικανοποιητικές, προκειμένου να μην ζημιωθούν οι παραγωγοί και να σπεύσουν στην παρέμβαση στο τέλος της περιόδου.

γ) Ιδιωτική αποθεματοποίηση ή και εξαγορά αρτοποιήσιμου σιταριού.

Υπάρχει δυνατότητα σε περίπτωση υπερπροσφοράς η Κοινότητα (ΥΔΑΓΕΠ για την Ελλάδα) να υπογράψει συμβόλαια αποθήκευσης ή και εξαγοράς με ιδιώτες.

δ) Ενίσχυση για την παραγωγή σκληρού σιταριού.

Πρόκειται για εισοδηματική ενίσχυση για την ποιοτική βελτίωση του σκληρού σιταριού που καταβάλλεται από την ΕΟΚ στους παραγωγούς, με βάση την καλλιεργούμενη έκταση. Η ενίσχυση είναι μεγαλύτερη για τους παραγωγούς των ορεινών περιοχών.

Οι παρεμβατικές δραστηριότητες στο εξωτερικό εμπόριο είναι:

α) Είσπραξη αντισταθμιστικής εισφοράς για τα πρωτογενή προϊόντα και μεταβλητών στοιχείων δασμών για τα προϊόντα μεταποίησης.

β) Χορήγηση επιστροφής για την εξαγωγή των προϊόντων προς τρίτες χώρες.

Γ) Εφαρμογή Κοινοτικής Πολιτικής στην Ελλάδα

Η εισαγωγή του κοινοτικού συστήματος οργάνωσης της αγοράς δημητριακών στην Ελλάδα έγινε σταδιακά στην πενταετία 1981-1985. Όμως σχετικά με τις τιμές η Ελλάδα εφάρμοσε ολοκληρωτικά το κοινοτικό σύστημα από την περίοδο εμπορίας 1982-1983. Η δε ενίσχυση των παραγωγών σκληρού σιταριού προσαρμόστηκε πλήρως στην περίοδο 1985-1986 και οι εθνικές βοήθειες για το μαλακό σιτάρι έληξαν σύμφωνα με την Συνθήκη Προσχώρησης στις 31.12.1985. Επίσης από την 1η Ιανουαρίου 1981 καταργήθηκαν οι δασμοί, τα ισοδύναμα δικαιώματα και οι περιορισμοί στο εξωτερικό εμπόριο μεταξύ Ελλάδας και ΕΟΚ.

▲ Μαλακό και σκληρό Σιτάρι

Στον πίνακα 1 που ακολουθεί, παρουσιάζονται τα σχετικά στοιχεία της καλλιεργούμενης έκτασης, της παραγωγής και της στρεμματικής απόδοσης του

μαλακού και σκληρού σιταριού. Οι δείκτες με βάση το 1980=100 στα τρία αυτά μεγέθη παρουσιάζουν σημαντικά ανοδική τάση για το σκληρό σιτάρι. Ο δείκτης παραγωγής μαλακού σιταριού με 1980=100 πέφτει στο 48 το 1985 και αποτελεί τη χαμηλότερη επίδοση της δεκαετίας. Αυτό είναι άμεση συνέπεια της μείωσης των εκτάσεων και της μείωσης της στρεμματικής απόδοσης. Η μείωση της παραγωγής του μαλακού σιταριού αντισταθμίζεται από την αύξηση του σκληρού μόνο κατά ένα μέρος. Παρά τη σημαντική αύξηση της παραγωγής του δεν καλύπτει τις απώλειες της παραγωγής του μαλακού σιταριού. Η υποκατάσταση του μαλακού σιταριού από σκληρό, μπορεί να εξηγηθεί κατά μεγάλο βαθμό από τη διαφορά των τιμών κατά κιλό. Ήδη από το 1976 η διαφορά των τιμών ήταν σημαντική και αυξήθηκε μετά την ένταξη στην ΕΟΚ. Επίσης σημαντικό ρόλο φαίνεται να έπαιξε στην εξέλιξη αυτή η διαφορά στην εισοδηματική ενίσχυση ανά στρέμμα.

Στην περίπτωση των σιταριών, το κράτος δεν φαίνεται να παρενέβη για να αλλάξει την κοινοτική εύνοια για το σκληρό σιτάρι. Οι κοινοτικές τιμές ίσχυσαν για τον παραγωγό χωρίς παρέμβαση και διαμορφώθηκαν μετά τη σχετική υποτίμηση της πράσινης δραχμής και τη διαδικασία εξίσωσης, περίπου στα ίδια επίπεδα με τις τιμές παραγωγού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 Μαλακό και Σκληρό Σιτάρι, Παραγωγή - Τιμές

	Εκταση	Δείκτης	Παραγωγή (χιλ.Τ)	Δείκτης	Στρεμμ. Αποδ. Kg/στρεμ.	Δείκτης	Τιμή παραγωγής	Δείκτης	Τιμή παρέμβασης	Δείκτης	Ενισχ. Ανα στρέμμα
1976	7308,7	95	1956	85	267,7	67	5,5	56	5,7	58	200
1977	7341,9	95	1482	64	201,9	50	6,3	64	6,4	65	200
1978	7733,7	100	2194	96	283,7	71	6,9	70	7,1	72	200
1979	7861,2	102	2019	88	256,8	64	7,9	80	8,1	82	200
1980	7699,8	100	2290	100	397,4	100	9,8	100	9,8	100	200
1981	7925,3	103	2182	95	275,3	69	10,6	108	10,7	109	180
1982	7490,6	97	2251	98	300,5	75	13,6	138	13,2	137	160
1983	7144	93	1510	66	211,3	53	15,7	160	15,7	160	120
1984	5621,2	73	1463	63	260,3	65	17,8	182	17,7	180	80
1985	5103,2	61	1114	48	223	56	21,3	214	20,5	209	40

4.4.2 Εθνική και Κοινοτική Πολιτική για το βαμβάκι.

Το βαμβάκι αποτελεί για την Ελλάδα ένα σημαντικό προϊόν. Καλλιεργείται σε έκταση 1500 – 2000 στρεμμάτων, δεν συναντάται σε άλλη χώρα της ΕΟΚ και το ύψος της παραγωγής φθάνει σε 400 – 500 χιλιάδες τόνους.

Η εθνική πολιτική για το βαμβάκι περιορίζονταν στην εξαγορά των πλεονασμάτων της εμπορικής περιόδου από την ΚΥΔΕΠ και στον καθορισμό μιας ελάχιστης τιμής σε συνάρτηση με τη διεθνή, η οποία πληρώνονταν στους παραγωγούς για τις ποσοτικές που δεν είχαν διατεθεί στο εμπόριο.

Στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν υπάρχει Κοινή Οργάνωση Αγορών για το βαμβάκι. Με το πρωτόκολλο 4 της Συνθήκης Προσχώρησης της Ελλάδας στην ΕΟΚ υπήρξε σχετική ρύθμιση που προβλέπει τη στήριξη της παραγωγής και την εξασφάλιση ικανοποιητικών εισοδημάτων στους καλλιεργητές. Εκδόθηκαν έτσι οι κανονισμοί ΕΟΚ/2169/81 και ΕΟΚ/2183/81 με τους οποίους καθιερώνονται τα εξής:

Εμπορική περίοδος από 1 Αυγούστου έως 31 Ιουλίου του επόμενου έτους.

διεθνή τιμή.

▲ Οικονομική ενίσχυση στους αγοραστές βαμβακιού όταν η επιθυμητή τιμή υπερβαίνει την διεθνή τιμή.

▲ Οι δαπάνες αναλαμβάνονται από τον κοινοτικό προϋπολογισμό

▲ Η χορήγηση στο ακέραιο της ενίσχυσης δεν μπορεί να ξεπερνά μια συγκεκριμένη ποσότητα παραγωγής η οποία καθορίζεται κάθε χρόνο.

4.4.2.1 Εξέλιξη της Παραγωγής και των Τιμών

Η παραγωγή του βαμβακιού παρουσιάζει σ' ολόκληρη τη δεκαετία 1976-1985 ανοδική πορεία. Όμως, στην περίοδο μετά την ένταξη, η αύξηση της παραγωγής του ήταν ταχύτερη σε σχέση με την περίοδο πριν από την ένταξη. Η εξέλιξη των τιμών παραγωγού, όπως διαμορφώθηκαν από την εθνική πολιτική, παρουσιάζουν υστέρηση στο ρυθμό αύξησης σε σχέση με τις ελάχιστες τιμές στην περίοδο πριν από την ένταξη. Αντίθετα στην περίοδο μετά την ένταξη, οι τιμές παραγωγού ανέρχονται γρηγορότερα από τις ελάχιστες τιμές της ΕΟΚ. Αυτή η αύξηση ήταν αποτέλεσμα της σχετικής καθήλωσης των διεθνών τιμών και της σημαντικής κοινοτικής στήριξης των

εισοδημάτων των παραγωγών, με τον έμμεσο τρόπο. Οι αυξημένες τιμές παραγωγού είναι φανερό ότι οδήγησαν στην αύξηση της παραγωγής βαμβακιού μέσω της αύξησης των καλλιεργούμενων εκτάσεων.

Στον παρακατώ πίνακα που ακολουθεί θα δούμε την πορεία που ακολούθησε η παραγωγή του βαμβακιού κατά την συγκεκριμένη δεκαετία αλλά ιδιαίτερα και μετά την ένταξη στην ΕΟΚ.

Πίνακας 2. Παραγωγή βαμβακιού (πριν την ένταξη)

	ΕΚΤΑΣΗ χιλ. στρεμματα	ΠΑΡΑΓΩΓΗ χιλ.τόνους	ΣΤΡΕΜ.ΑΠΟΔΟΣΗ kg /στρέμμα	ΤΙΜΗ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥ δρχ./kg
1975	1383	365	264	14,1
1976	1499	329	219	23,7
1977	1825	382	209	19,9
1978	1597	407	255	20,7
1979	1350	324	240	24,9
1980	1425	357	250	33,1
1981	1320	384	292	45,2
1982	1385	308	222	62,4
1983	1750	406	232	78,7
1984	2040	431	211	97,6
1985	2315	520	225	109,6

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

Πίνακας 3. Παραγωγή βαμβακιού (μετά την ένταξη)

	ΕΚΤΑΣΗ χιλ.στρέμματα	ΠΑΡΑΓΩΓΗ χιλ.τόνους	ΣΤΡΕΜ.ΑΠΟΔΟΣΗ kg/στρέμμα	ΤΙΜΗ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥ δρχ/kg
1986	2425	548	232	118,2
1987	2689	588	256	126,4
1988	2844	602	268	129,5
1989	3150	685	289	139,1
1990	3245	693	298	148,3

4.4.2.2 Εξελίξεις στο Εξωτερικό Εμπόριο Βαμβακιού

Η καταγραφή των εξελίξεων στις εμπορικές ανταλλαγές βαμβακιού αντιμετωπίζει μερικές μεθοδολογικές δυσκολίες. Κατ' αρχήν, η παραγωγή του σύσπορου βαμβακιού αποδίδει περίπου 1/3 εκκοκκισμένο βαμβάκι. Το ζήτημα είναι ότι το εκκοκκισμένο βαμβάκι μπορεί να εξαχθεί ή να εισαχθεί σε πολλές μορφές, όπως βαμβάκι νηματοποιημένο, βαμβάκι LINTER, βαμβάκι WASTE, και βαμβάκι μη νηματοποιημένο. Η ΕΣΥΕ με το όνομα βαμβάκι περιλαμβάνει και τις τέσσερις μορφές επεξεργασίας. Ωστόσο θα ήταν χρησιμότερο να αναλυθούν οι ανταλλαγές ακατέργαστου βαμβακιού που καταγράφονται από τον Οργανισμό βάμβακος. Η προσέγγιση αυτή αποδίδει πιστότερα τη σχέση παραγωγής βαμβακιού και εξωτερικών ανταλλαγών βαμβακιού γιατί οι εξαγωγές προέρχονται αποκλειστικά από την εγχώρια αγροτική παραγωγή, ενώ οι εξαγωγές νηματοποιημένου βαμβακιού μπορεί να προέρχονται από επεξεργασία εισαγόμενου ακατέργαστου βαμβακιού.

Με βάση τα στοιχεία του εξωτερικού εμπορίου για το ακατέργαστο βαμβάκι προκύπτουν οι ακόλουθες εξελίξεις στην πενταετία μετά την ένταξη:

- ▲ Οι εισαγωγές αυξήθηκαν από 142,5 χιλιάδες τόνους σε 217,2 χιλ. τόνους
- ▲ Οι εξαγωγές αυξήθηκαν λιγότερο: από 117 χιλιάδες τόνους σε 120 χιλιάδες τόνους.

Φαίνεται συνεπώς ότι αυξήθηκαν οι εισαγωγές σημαντικά, ενώ οι εξαγωγές έμειναν σχεδόν στάσιμες, με αποτέλεσμα τη μείωση του ποσοστού κάλυψης των εισαγωγών από εξαγωγές. Έτσι, παρά τη σημαντική αύξηση της παραγωγής της πενταετίας μετά την ένταξη, η εσωτερική ζήτηση ήταν πολύ μεγαλύτερη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Η ΝΕΑ ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

5.1 Η ΝΕΑ ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ

Λαμβάνοντας υπόψη τα όσα οδήγησαν στην αναθεώρηση της αγροτικής πολιτικής και προκειμένου να ανταπεξέλθει στις νέες συνθήκες, όπως αυτές είχαν διαμορφωθεί, η νέα ΚΑΠ προσανατολίστηκε στην κατεύθυνση της ενίσχυσης της

ανταγωνιστικότητας της γεωργίας της ΕΕ, της προώθησης μιας αειφόρου γεωργίας και της ενίσχυσης της αγροτικής ανάπτυξης.

Συνεπώς θεμελιώδεις συνιστώσες της νέας ΚΑΠ αποτελούσαν μεταξύ άλλων:

- Τα μέτρα στήριξης που θα στρέφονταν ακόμη περισσότερο προς την αγορά με σκοπό τον περιορισμό των στρεβλώσεων του εμπορίου.
- Η διαρκής βοήθεια προς τους αγρότες, αλλά αμεσότερα στοχοθετημένη.
- Η μακροπρόθεσμη δημοσιονομική στήριξη με συμμετοχή της ΕΕ και με εθνικά κονδύλια, ώστε να διατηρηθεί το δημοσιονομικό κόστος σταθερό και διαχειρίσιμο.
- Η ενισχυμένη βοήθεια προς τους αγρότες και τις αγροτικές περιοχές μέσω μιας αναπτυξιακής πολιτικής για την ύπαιθρο.
- Η πλήρης συνεκτίμηση περιβαλλοντικών κριτηρίων.
- Η συνέπεια προς τις διεθνείς υποχρεώσεις της ΕΕ.

Η συγκεκριμένη μεταρρύθμιση αποτελείται από την αντικατάσταση του συνόλου των ενισχύσεων (στρεμματικών, ποσοτικών, κατά κεφαλήν παραγωγικού ζώου) με μία ενιαία ενίσχυση ανά εκμετάλλευση που θα καταβάλλεται σταθερά στον παραγωγό τα επόμενα χρόνια (μέχρι τουλάχιστον το 2013) και θα είναι αποσυνδεδεμένη από την παραγωγή και το είδος της καλλιέργειας. Προϋπόθεση για την είσπραξη της ενιαίας ενίσχυσης αποτελεί η τήρηση προδιαγραφών όσον αφορά την ασφάλεια των τροφίμων, την υγεία των φυτών και των ζώων και την προστασία του περιβάλλοντος.

5.2 ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΚΑΠ

A) Ενιαία ενίσχυση

Βασική ρύθμιση της ΚΑΠ αποτελεί η καθιέρωση της ενιαίας ενίσχυσης η οποία αντικαθιστά τις περισσότερες άμεσες ενισχύσεις που εισέπρατταν οι αγρότες, χορηγείται ανά εκμετάλλευση και είναι αποσυνδεδεμένη από το είδος και την ποσότητα της παραγωγής. Σκοπός του εν λόγω καθεστώτος είναι η σταθεροποίηση των εισοδημάτων των παραγωγών και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς και της αειφορίας της γεωργίας. Ενώ στο παρελθόν οι αποφάσεις για την παραγωγή προϊόντων επηρεάζονταν από τις επιδοτήσεις, με την ενιαία ενίσχυση οι αγρότες, έχοντας πλέον ένα εξασφαλισμένο εισόδημα, προσανατολίζουν την παραγωγή τους στη βάση ζήτησης των καταναλωτών. Κατά αυτόν τον τρόπο παρέχεται στους

γεωργούς η δυνατότητα να επωφελούνται από τις ευκαιρίες που εμφανίζονται στην αγορά και να αξιοποιούν το επιχειρηματικό δυναμικό τους.

Το ποσόν της χορηγούμενης ενίσχυσης ανά παραγωγό υπολογίστηκε με βάση τις άμεσες ενισχύσεις που εισέπραξαν οι αγρότες κατά την περίοδο αναφοράς, δηλαδή την τριετία 2000-2002. Η ενιαία αποδεδουλευμένη ενίσχυση μεταφράζεται σε ατομικά δικαιώματα πληρωμής έκαστο των οποίων συνοδεύεται από επιλέξιμη έκταση και δόθηκε η δυνατότητα να υπολογίζονται είτε σε ατομική (σε επίπεδο δικαιούχου) είτε σε περιφερειακή βάση ανάλογα με την επιλογή του κάθε κράτους-μέλους.

Στην πρώτη περίπτωση ο αριθμός των Ατομικών Δικαιωμάτων ισούται με τον αριθμό των εκταρίων που καλλιεργήθηκαν την περίοδο εκείνη, ενώ η αξία του κάθε Δικαιώματος είναι το πηλίκο της διαίρεσης του ποσού αναφοράς που αναλογεί σε κάθε δικαιούχο δια του μέσου όρου της έκτασης που καλλιεργήθηκε κατά την περίοδο αυτή για την είσπραξη των συγκεκριμένων ενισχύσεων. Κατά συνέπεια, δικαιούχος των δικαιωμάτων πληρωμής δεν είναι κατ' ανάγκη ο ιδιοκτήτης καλλιεργούμενης γης, αλλά ο παραγωγός, δηλαδή, ο χρήστης της γης κατά την συγκεκριμένη εκείνη περίοδο.

Στη δεύτερη περίπτωση, γίνεται ο υπολογισμός του πηλίκου του συνόλου των επιδοτήσεων που καταβλήθηκαν σε όλους τους δικαιούχους οι οποίοι δραστηριοποιούνται στη γεωργική έκταση κάθε μιας περιφέρειας κατά την συγκεκριμένη περίοδο, δια του συνόλου των στρεμμάτων για τα οποία θα υποβληθούν αιτήσεις ενιαίας ενίσχυσης στην ίδια περιφέρεια. Συνεπώς η αξία των ατομικών δικαιωμάτων εντός της ίδιας περιφέρειας είναι η ίδια για όλους τους δικαιούχους ασχέτως των ατομικών επιδοτήσεων που καταβλήθηκαν κατά την συγκεκριμένη περίοδο.

Μέρος του συνολικού αριθμού των δικαιωμάτων, έως 3%, δύναται να παρακρατείται από κάθε κράτος-μέλος για τη δημιουργία Εθνικού Αποθέματος Δικαιωμάτων προς αντιμετώπιση συγκεκριμένων και ειδικών περιπτώσεων όπως η χορήγηση δικαιωμάτων σε νέους αγρότες που ξεκίνησαν την γεωργική τους δραστηριότητα μετά το 2002, και συνεπώς δεν λάμβαναν επιδότηση κατά την συγκεκριμένη περίοδο.

Τα δικαιώματα που αποκτώνται με τη χρησιμοποίηση του εθνικού αποθέματος δεν μεταφέρονται για χρονική περίοδο πέντε ετών από τη διάθεση τους ενώ κάθε δικαίωμα που δεν χρησιμοποιήθηκε κατά την διάρκεια ενός εκάστου έτους της πενταετούς χρονικής περιόδου επιστρέφει στο εθνικό απόθεμα.

Επιπλέον οι δικαιούχοι πρέπει να ενεργοποιούν τα δικαιώματα τους κάθε χρόνο. Σε περίπτωση που μείνουν ανενεργά για περισσότερο από τρία έτη αφαιρούνται από το

δικαιούχο και μεταβιβάζονται στο Εθνικό Απόθεμα. Όσον αφορά τη μεταβίβαση, τα δικαιώματα της ενιαίας ενίσχυσης μπορούν να μεταβιβάζονται με ή χωρίς τη γεωργική γη αλλά στο ίδιο κράτος- μέλος. Επίσης, μπορούν να νοικιάζονται, αλλά στην περίπτωση αυτή μαζί με την γεωργική έκταση.

Αν και η γενική αρχή είναι η πλήρης αποδέσμευση των προϊόντων από την ενιαία ενίσχυση, εντούτοις, προκειμένου να μην διαταραχθεί απότομα η ισορροπία στις αγορές και να μην εγκαταλειφθούν καλλιέργειες, δόθηκε η δυνατότητα στα κράτη- μέλη να διατηρήσουν, εφόσον το επιθυμούν, ένα μέρος των άμεσων ενισχύσεων στην παρούσα τους μορφή, δηλαδή ως συνδεδεμένων με την παραγωγή ή τη δραστηριότητα υπό αυστηρά καθορισμένους όρους και επιλογές. Στην περίπτωση αυτή η ενίσχυση καταβάλλεται στους γεωργούς υπό τη μορφή συμπληρωματικής ενίσχυσης, επιπλέον της ενιαίας. Στον παρακάτω πίνακα που ακολουθεί καταγράφονται οι επιλογές που είχαν στη διάθεση τους τα κράτη-μέλη όσον αφορά την μερική αποδέσμευση.

Πίνακας 4 Τομείς προϊόντων που μπορεί να εφαρμοστεί η μερική αποδέσμευση.

Αροτραία	Έως 25% σε όλες τις κατηγορίες
Αιγοπρόβειο κρέας	Έως 50% σε όλες τις πριμοδοτήσεις
Βόειο κρέας	Έως 75% της πριμοδότησης αρρένων βοοειδών
Ελαιόλαδο	Έως 40% με τη μορφή στρεμματικής ενίσχυσης
Καπνός	Έως 60% κατά ποικιλία ή περιοχή
Σπόροι για σπορά	100%

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

Τέλος, το καθεστώς της ενιαίας ενίσχυσης τίθεντο σε εφαρμογή γενικά από το 2005 αλλά μπορούσε να ολοκληρωθεί σταδιακά μέχρι το 2007.

B) Πολλαπλή συμμόρφωση

Η πολλαπλή συμμόρφωση είναι η σύνδεση των ενισχύσεων με την υποχρέωση των παραγωγών να τηρούν ορισμένες υποχρεώσεις και κανόνες προκειμένου να λαμβάνουν άμεσες ενισχύσεις. Στην ουσία είναι κανόνες που πρέπει να λαμβάνει κάθε γεωργός κατά την άσκηση της γεωργικής του δραστηριότητας προκειμένου να λαμβάνει τις άμεσες ενισχύσεις. Οι κανόνες αυτοί είναι συγκεκριμένοι και

καθορίζονται από τον κανονισμό 73/2009, ο οποίος αναφέρει ότι ο γεωργός που λαμβάνει άμεσες ενισχύσεις οφείλει να εφαρμόζει τις κανονιστικές απαιτήσεις διαχείρισης και τις καλές γεωργικές και περιβαντολλογικές συνθήκες.

Γ) Η διαφοροποίηση

Η διαφοροποίηση είναι η σταδιακή μείωση των ενιαίων εισοδηματικών ενισχύσεων μέχρι ενός ποσοστού της τάξης του 20%, με εξαίρεση των μικρών παραγωγών που εισπράττουν μέχρι 5.000 ευρώ ανά γεωργική εκμετάλλευση.

Συγκεκριμένα αποφασίστηκε σταδιακή μείωση των άμεσων ενισχύσεων για τις μεγαλύτερες εκμεταλλεύσεις κατά 3% το 2005, 4% το 2006 και 5% το 2007. Επομένως το 80% των πόρων που εξοικονομείται ως αποτέλεσμα της διαφοροποίησης επιστρέφει στο ίδιο το κράτος μέλος από όπου και προέκυψε.

5.3 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ (ΟΣΔΕ)

Το Ο.Σ.Δ.Ε. ήδη ίσχυε για συγκεκριμένα καθεστώτα (π.χ. Σιτηρά, βοοειδή, αιγοπρόβατα). Με τη νέα ΚΑΠ αναβαθμίζεται, γίνεται πιο περίπλοκο και περιλαμβάνει όχι μόνο την ενιαία ενίσχυση αλλά και τις ενισχύσεις των ειδικών καθεστώτων. Μέσω του συστήματος αυτού, το κράτος είναι σε θέση να ελέγχει τα αγροτεμάχια, τα δικαιώματα πληρωμής και τις αιτήσεις παροχής ενίσχυσης.

Συγκεκριμένα το Ο.Σ.Δ.Ε. Περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

- ▲ Ηλεκτρονική βάση δεδομένων.
- ▲ Γεωγραφικό σύστημα αναγνώρισης αγροτεμαχίων.
- ▲ Σύστημα προσδιορισμού και καταγραφής δικαιωμάτων ενίσχυσης.
- ▲ Σύστημα καταγραφής αιτήσεων παροχής ενισχύσεων.
- ▲ Ολοκληρωμένο σύστημα ελέγχου.
- ▲ Μοναδικό σύστημα καταγραφής της ταυτότητας κάθε γεωργού που υποβάλλει αίτηση για παροχή ενίσχυσης.
- ▲ Σύστημα αναγνώρισης και καταγραφής των ζώων.

Στην Ελλάδα αρχικά η εφαρμογή του Ο.Σ.Δ.Ε. ανατέθηκε στις Διευθύνσεις Αγροτικής Ανάπτυξης των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων. Σήμερα μετά και τη σύσταση και λειτουργία από το 2001 του Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε. (Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων), που αποτελεί και τον Οργανισμό Πληρωμής στη χώρα μας, ανατέθηκε σε αυτόν η ευθύνη

για το συντονισμό και την παρακολούθηση της εφαρμογής του Ο.Σ.Δ.Ε. Η εφαρμογή του ολοκληρωμένου αυτού συστήματος ανατίθεται από το 2006, στο πλαίσιο της εφαρμογής της νέας ΚΑΠ, στη Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ) και μέσω αυτής στις Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΕΑΣ) με την υπογραφή Μνημονίου Συνεργασίας μεταξύ του Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε. Και της ΠΑΣΕΓΕΣ που ουσιαστικά συνιστά απ' ευθείας ανάθεση.

Αναφορικά με το σύστημα αναγνώρισης αγροτεμαχίων, που αποτελεί το βασικότερο εργαλείο αξιοπιστίας για το Ο.Σ.Δ.Ε., ενώ θα έπρεπε να είχε τεθεί σε εφαρμογή από το 2005, η Ελλάδα δεν το έπραξε με αποτέλεσμα την αυστηρή προειδοποίηση τον Ιούλιο του 2008 ότι προτίθεται να ξεκινήσει η διαδικασία για μείωση κατά 10% του συνόλου των ενισχύσεων που καταβάλλεται στην Ελλάδα. Τέλος, σήμερα η ψηφιοποίηση έχει ολοκληρωθεί και στο εξής η καταβολή των ενισχύσεων θα γίνεται βάσει αυτού του συστήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΚΑΠ ΣΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ

6.1 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΚΑΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

Η ενσωμάτωση της ΚΑΠ στην ελληνική γεωργική πολιτική με την υψηλή στήριξη και προστασία που παρείχε στους αγρότες επέτρεψε στην ελληνική γεωργία να αποφύγει μία άμεση έκθεση της στο διεθνή ανταγωνισμό. Παράλληλα, οι αποδόσεις αυξήθηκαν, η παραγωγικότητα βελτιώθηκε και οι αγρότες αύξησαν σημαντικά το εισόδημα τους.

Σήμερα με την καθιέρωση της νέας ΚΑΠ ο αγροτικός τομέας χάνει ένα μέρος της προστασίας που του παρείχε έως τότε η αγροτική πολιτική που ακολουθούσε η ΕΕ και πλέον εκτίθεται στις συνθήκες του ανταγωνισμού που επέφερε η φιλελευθεροποίηση των γεωργικών προϊόντων. Με τη νέα ΚΑΠ και τη μείωση της προστασίας λόγω των εξελίξεων στον Π.Ο.Ε., τα ελληνικά προϊόντα πρέπει να ανταγωνιστούν στην εγχώρια και διεθνή αγορά τα ομοειδή προϊόντα με τιμές που πλησιάζουν τις διεθνείς. Μετά την αποδόμηση της ΚΑΠ, δεν υπάρχει μηχανισμός στήριξης των τιμών σε ευρωπαϊκό επίπεδο και συνεπώς οι τιμές για τους Έλληνες

αγρότες είναι αυτές της διεθνούς αγοράς που είναι χαμηλότερες από το κόστος παραγωγής στη χώρα μας.

Παράλληλα η ΚΑΠ καταλαμβάνει όλο και μικρότερο ποσοστό στον κοινοτικό προϋπολογισμό και οι άμεσες ενισχύσεις είναι μειωμένες σε σχέση με τα παλαιότερα έτη. Η μείωση των άμεσων ενισχύσεων επιτείνεται και από την επιβολή μιας σειράς υψηλών παρακρατήσεων όπως είναι το ποιοτικό παρακράτημα και η διαφοροποίηση. Αυτό συνεπάγεται απώλεια μέρους των άμεσων ενισχύσεων που καταβάλλονται στους παραγωγούς σε σχέση με τα παλαιότερα έτη. Ιδιαίτερα όσον αφορά την Ελλάδα, η νέα ΚΑΠ είχε επιπτώσεις σε σημαντικούς κλάδους της γεωργίας.

Οι επιπτώσεις αυτές είναι οι εξής:

- Παραδοσιακές καλλιέργειες, οι οποίες στο παρελθόν απολάμβαναν υψηλές ενισχύσεις, τώρα έχουν αρχίσει και δέχονται ισχυρό πλήγμα το οποίο ήταν εμφανές από τον πρώτο χρόνο εφαρμογής των μέτρων της ΚΑΠ. Η πτώση της παραγωγής σε βασικά γεωργικά προϊόντα επιταχύνθηκαν κατά τα τελευταία χρόνια κυρίως ως αποτέλεσμα της ΚΑΠ.
- Πριν την εφαρμογή της νέας ΚΑΠ οι παραγωγοί εισέπρατταν σε ορισμένες καλλιέργειες πριμοδότηση που ήταν τριπλάσια της εμπορικής τιμής τους. Με την εφαρμογή της νέας ΚΑΠ έλαβαν ενιαία ενίσχυση που τους αναλογούσε με βάση τον αριθμό στρεμμάτων που καλλιεργούσαν.
- Τα Ατομικά Δικαιώματα που εισπράττει πλέον ο έλληνας γεωργός έχουν μειωθεί σημαντικά λόγω της παρακράτησης του εθνικού αποθέματος.
- Η απροθυμία των γεωργών πλέον μετά την εφαρμογή της νέας ΚΑΠ, λόγω του ότι οι ενισχύσεις που λαμβάνουν πλέον είναι μειωμένες καθώς επίσης και οι τιμές παραγωγού είναι χαμηλές ενώ το κόστος παραγωγής είναι υψηλό.
- Η ολική αποδέσμευση του καπνού το 2005 και η επαναφορά ανατολικού τύπου καπνών μετά από τρία χρόνια, έχει επιφέρει σημαντικό πλήγμα στον ελληνικό αγροτικό τομέα.
- Η καλλιέργεια του βάμβακος που θεωρείται από τις μεγαλύτερες καλλιέργειες σε έκταση και παραγωγή στον ελληνικό αγροτικό χώρο, μετά και την εφαρμογή της νέας ΚΑΠ, κλονίζεται σημαντικά η παραγωγή. Αναφορικά, η παραγωγή βαμβακιού που ήταν το 2005 1.100.000 τόνους έφτασε το 2006 να είναι 481.000 παραγωγής.
- Η καλλιέργεια των ζαχαρότευτλων υπέστη και αυτή με τη σειρά της ισχυρό πλήγμα εξαιτίας του καθεστώτος της ζάχαρης και της σημαντικής μείωσης της τιμής στη ζάχαρη και τα τεύτλα.

- Η μείωση του εργατικού δυναμικού που απασχολούνταν στις αγροτικές περιοχές.
- Η αποχώρηση των νέων από τον πρωτογενή τομέα και η αναζήτηση απασχόλησης στους τομείς βιομηχανίας και των υπηρεσιών.

Η μείωση της αγροτικής παραγωγής είχε σαν αποτέλεσμα την μείωση του πραγματικού αγροτικού εισοδήματος. Το κόστος παραγωγής στην Ελλάδα αυξάνεται συνεχώς ενώ οι τιμές παραγωγού παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα. Επομένως σε συνδυασμό και με τις αγροτικές ενισχύσεις που μειώνονται κάθε χρόνο, το αγροτικό εισόδημα παρουσιάζει σημαντική μείωση. Στον παρακάτω πίνακα που ακολουθεί θα δούμε την παραγωγή των κυριότερων αγροτικών προϊόντων που καλλιεργήθηκαν και καλλιεργούνται στην Ελλάδα και κατά πόσο επηρεάστηκαν από την εφαρμογή της νέας ΚΑΠ.

Πίνακας 5. Παραγωγή κυριότερων αγροτικών προϊόντων στην Ελλάδα
(χιλιάδες τόνοι)

ΠΡΟΙΟΝ	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
ΣΙΤΑΡΙ ΜΑΛΑΚΟ	427	323	274	270	432	466	525	500
ΣΙΤΑΡΙ ΣΚΛΗΡΟ	1902	1309	1500	1490	1144	918	1414	1330
ΑΡΑΒΟΣΙΤΟΣ	2194	2300	2210	2160	1645	1928	2472	2352
ΚΑΠΝΟΣ	116	116	112	108	22	22	21	23
ΒΑΜΒΑΚΙ	1137	975	1030	1100	481	431	670	600
ΤΟΜΑΤΑ	1000	985	1150	920	970	758	630	800
ΖΑΧΑΡΟΤΕΥΤΛΑ	2531	2200	2095	2800	1650	800	905	1600
ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ	414	310	435	424	366	449	305	320
ΛΕΜΟΝΙΑ	109	102	36	42	41	45	27	33

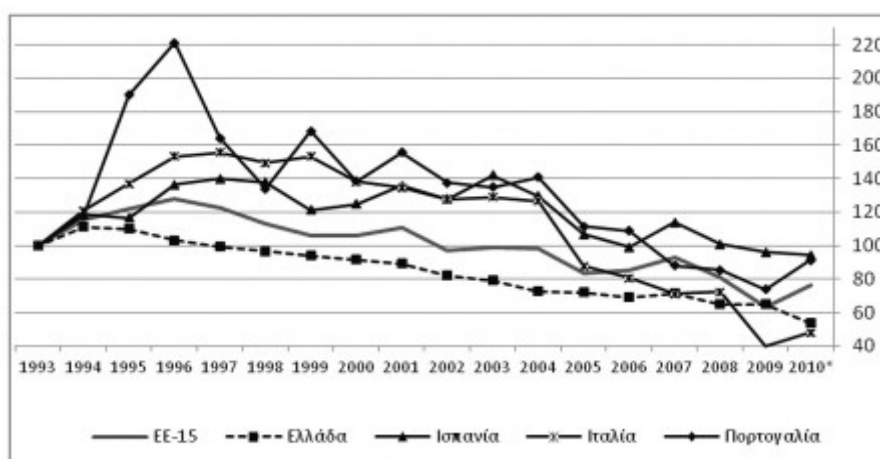
ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ	1176	849	765	1017	856	970	727	970
ΜΗΛΑ	262	203	275	247	263	262	240	231
ΡΟΔΑΚΙΝΑ	706	123	948	769	618	737	746	734
ΚΡΕΑΣ	488	480	486	483	464	463	468	472
ΓΑΛΑ	1928	1927	1948	1866	1866	1895	1892	1845

Πηγή: ΕΣΥΕ

6.2 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΕΟΚ

Η αγροτική οικονομία, μετά την ένταξη της χώρας μας στην ΕΟΚ, ακολούθησε μία αρνητική πορεία που επιταχύνθηκε μετά το 1990 εξαιτίας των αλληπάλληλων αναθεωρήσεων της ΚΑΠ (Κοινή Αγροτική Πολιτική), που επιβλήθηκαν από τη μετεξέλιξη της ΕΟΚ σε ΕΕ με τη Συμφωνία του Μάαστριχ και τη Συμφωνία της GATT (Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου), που για πρώτη φορά το 1996 συμπεριέλαβε και τα αγροτικά προϊόντα. Από το 2000, μετεξελίχθηκε σε συμφωνία του ΠΟΕ (Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου).

Διάγραμμα 1. Το Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα (Ο Δείκτης «C» της Eurostat)

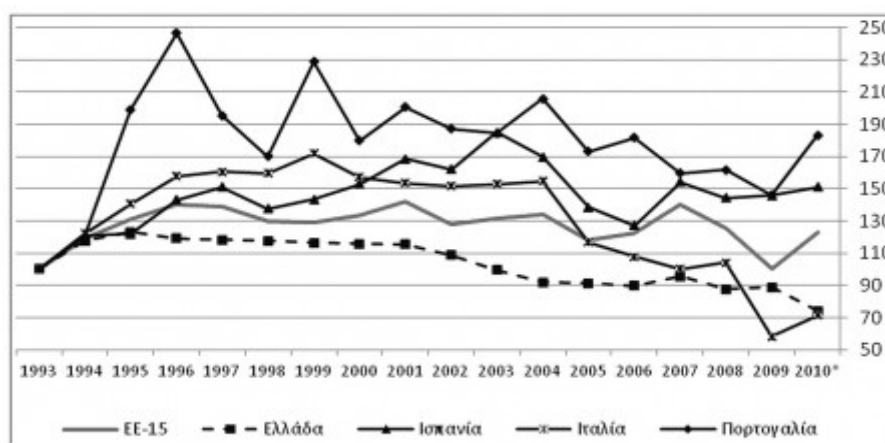

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων της Eurostat (*) Εκτιμήσεις

Ξεκάθαρα πτωτική είναι η πορεία που ακολουθεί το γεωργικό οικογενειακό εισόδημα (ΓΟΕ) στο σύνολο της ΕΕ-15, στην Ελλάδα και τις υπόλοιπες μεσογειακές χώρες της

ΕΕ. Για την Ελλάδα, η πτώση είναι σταθερή μετά το 1994, οπότε ο δείκτης καταλήγει το 2010 στο μισό περίπου του επιπέδου που είχε το 1993. Δηλαδή, μέσα σε 15 χρόνια, το συνολικό καθαρό εισόδημα που απομένει σε όλες τις ελληνικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις μειώθηκε περίπου στο μισό! Απότομη πτώση εμφανίζουν μετά το 2004 η Πορτογαλία, η οποία προηγουμένως είχε πολύ υψηλές επιδόσεις, και κυρίως η Ιταλία, όπως επίσης και η Ισπανία μετά το 2003, η οποία απλώς καταφέρνει για το 2009 να διατηρηθεί σε επίπεδα ελαφρά χαμηλότερα του 2003. Η σημασία των διαπιστώσεων αυτών είναι προφανής, δεδομένου ότι το ΓΟΕ περιλαμβάνει την αμοιβή των ιδιόκτητων συντελεστών παραγωγής (εδάφους, εργασίας, κεφαλαίου) και το καθαρό κέρδος (ή τη ζημιά) των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Διάγραμμα 2: Το Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα ανά πλήρως απασχολούμενο (Ο Δείκτης «B» της Eurostat)

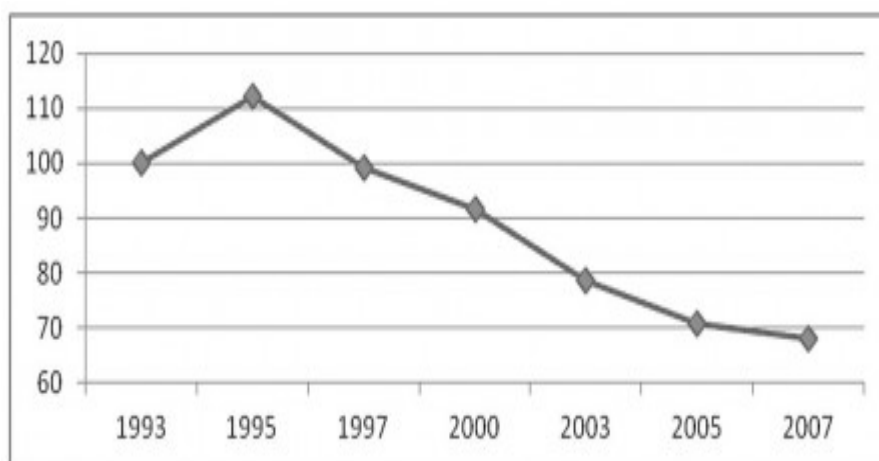

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων της Eurostat (*) Εκτιμήσεις

Ελαφρά διαφοροποιημένη είναι η εικόνα του τελευταίου δείκτη, ο οποίος μετρά το ΓΟΕ ανά πλήρως απασχολούμενο στη γεωργία. Επειδή οι απασχολούμενοι γενικά μειώνονται, τόσο το απόλυτο ύψος όσο και ο ρυθμός μεταβολής του εν λόγω δείκτη διαφοροποιούνται σε σχέση με τον προηγούμενο. Για την Ελλάδα, ο δείκτης κατά την πενταετία 2004-2009 είχε σταθεροποιηθεί σχεδόν στο 90% της τιμής που είχε το 1993, ενώ στην Ισπανία και την Πορτογαλία βρίσκεται το 2009 περίπου 50 μονάδες και 85 μονάδες, αντίστοιχα, πάνω απ' το επίπεδο του 1993. Το 2010, όμως, το ΓΟΕ ανά πλήρως απασχολούμενο στην Ελλάδα σημειώνει σημαντική πτώση, γεγονός που πιθανόν να οφείλεται και στην πρόσφατη αύξηση των απασχολούμενων στη γεωργία (βλ. παρακάτω).

Αξιοσημείωτη είναι η σχετική ανάκαμψη των τριών προαναφερθέντων δεικτών κατά το 2010 στην ΕΕ-15, την Πορτογαλία, την Ιταλία και, σε μικρότερο βαθμό, στην Ισπανία.

Διάγραμμα 3: ΓΟΕ ανά εκμετάλλευση (σε σταθ. τιμές 1993)

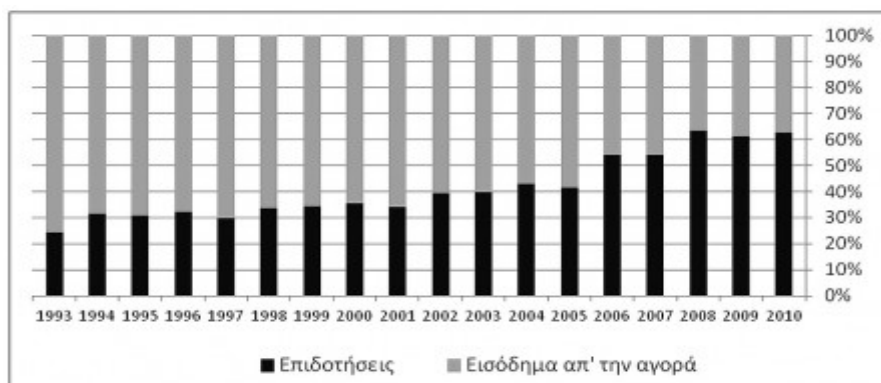

Πηγή:

Επεξεργασία στοιχείων της Eurostat

Ακόμα μεγαλύτερη είναι η πτώση του γεωργικού εισοδήματος, όπως διαπιστώνεται κι από την κατασκευή ενός άλλου δείκτη, του ΓΟΕ ανά εκμετάλλευση. Παρατηρούμε και πάλι ότι, σε σταθερές τιμές, το γεωργικό οικογενειακό εισόδημα ανά εκμετάλλευση, μετά από μια άνοδο κατά 12 μονάδες την περίοδο 1993-95, μειώνεται διαρκώς και φθάνει το 2007 στα 2/3 του επιπέδου του 1993.

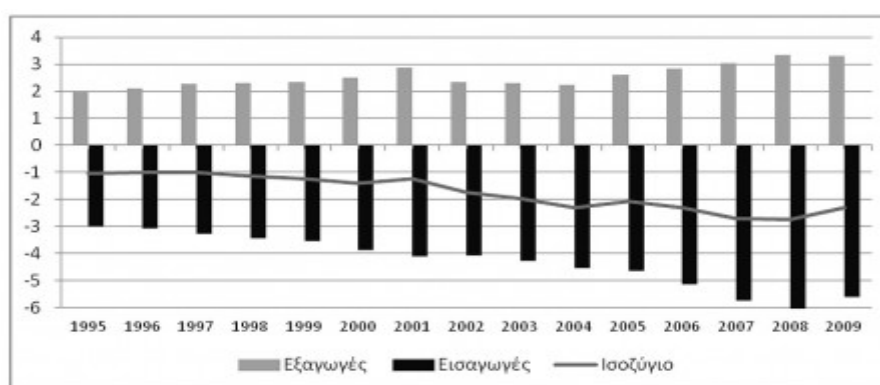
Διάγραμμα 4: Η σύνθεση του Γεωργικού Οικογενειακού Εισοδήματος

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων της Eurostat

Εκτός όμως απ' τη σημαντική μείωση του ΓΟΕ σε απόλυτους όρους, αλλάζει και η σύνθεσή του. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 4, μέχρι το 2000, τα 2/3 του ΓΟΕ προέρχονταν απ' το εισόδημα που αποκόμιζαν οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις από την αγορά και το υπόλοιπο 1/3 απ' τις επιδοτήσεις. Στα επόμενα χρόνια, η ποσοστιαία συμμετοχή των επιδοτήσεων αυξάνεται διαρκώς, με αποτέλεσμα μετά το 2008 να ξεπερνά το 60%. Η εικόνα αυτή διαφοροποιείται σημαντικά μεταξύ των επιμέρους τύπων γεωργικών εκμεταλλεύσεων, με χαρακτηριστικά παραδείγματα το βαμβάκι και τον καπνό, που εμφάνιζαν για πολλά χρόνια αρνητικό εισόδημα απ' την αγορά και ταυτόχρονα επιδοτήσεις πολύ υψηλότερες των άλλων κλάδων. Στον αντίποδα βρίσκονται τα κηπευτικά και τα εσπεριδοειδή. Η ανισότητα αυτή μεταξύ των επιμέρους κλάδων παραγωγής οδήγησε σε μεγάλη ανισότητα στην κατανομή των ενισχύσεων και μεταξύ των διαφόρων περιοχών της χώρας.

Διάγραμμα 5: Το Αγροτικό Εμπορικό Ισοζύγιο (σε δισ. €)

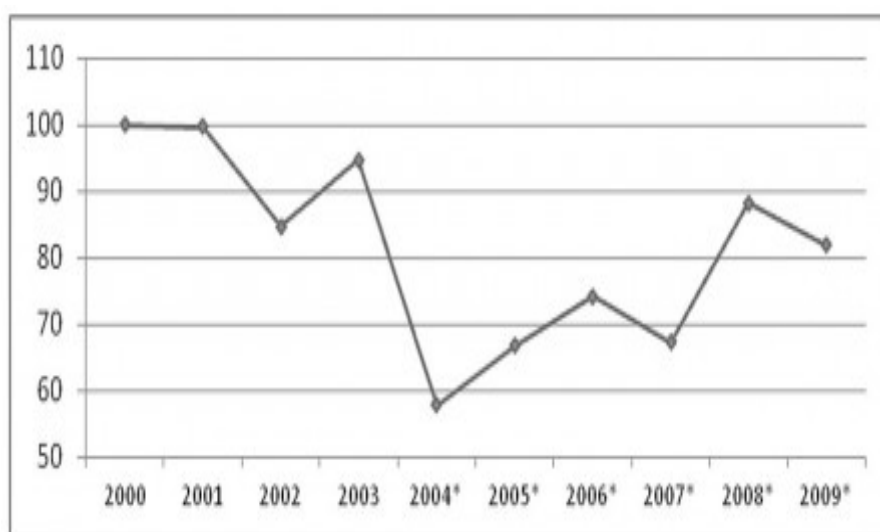
Πηγή: Eurostat

Η διεθνής ανταγωνιστικότητα της ελληνικής γεωργίας, όπως αποτυπώνεται στο Αγροτικό Εμπορικό Ισοζύγιο (ΑΕΙ), αποτελεί άλλο ένα κρίσιμο στοιχείο των συνολικών επιδόσεών της. Με την εκτροπή εμπορίου που ακολούθησε την ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ/ΕΕ, το ΑΕΙ από τις αρχές της δεκαετίας του '80 μετατράπηκε από πλεονασματικό σε ελλειμματικό. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 5, μέχρι το 1998 το έλλειμμα κυμαινόταν γύρω στο 1 δισεκ. €, από κεί και πέρα όμως επιδεινώνεται διαρκώς, για να καταλήξει το 2009 στα 2,3 δισεκ. €. Αξιοσημείωτη είναι η αύξηση της αξίας των εξαγωγών την τελευταία πενταετία κατά 47%, ταυτόχρονα, όμως, αυξάνονται και οι εισαγωγές, οπότε την περίοδο αυτή οι εξαγωγές αποτελούν περίπου το μισό των εισαγωγών. Η εικόνα αυτή βελτιώνεται ελαφρά, αν στα προηγούμενα στοιχεία προστεθεί και το εμπόριο του βαμβακιού, με τις συνολικές αγροτικές

εξαγωγές το 2009 να ανέρχονται σε 3,56 δισεκ. €, τις συνολικές εισαγωγές στα 5,62 δισεκ. € και το ισοζύγιο στα -2,06 δισεκ. €.

Αξίζει να επισημανθεί η μείωση του ελλείμματος του ΑΕΙ το 2009 κατά 0,4 δισεκ. €, ως αποτέλεσμα της σταθεροποίησης των εξαγωγών και της μείωσης των εισαγωγών. Εξάλλου, τα αγροτικά προϊόντα εμφανίζουν έναν από τους χαμηλότερους δείκτες διεθνούς ανταγωνιστικότητας στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας (δείκτης Balassa), σε σαφώς δυσμενέστερο επίπεδο από τον αντίστοιχο δείκτη της Ισπανίας και της Πορτογαλίας (Γιαννίτσης κ.ά., 2009).

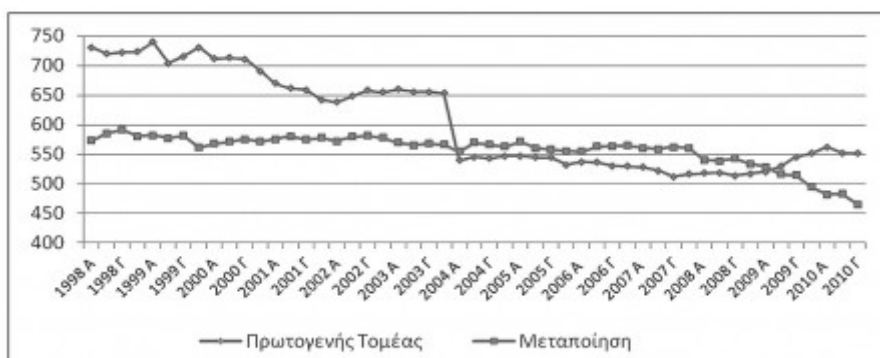
Διάγραμμα 6: Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου (σταθ. τιμές 2000)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ (*) Προσωρινά στοιχεία

Επίσης, παρά το σοβαρό πρόβλημα αποεπένδυσης που αντιμετωπίζει εδώ και πολλά χρόνια η ελληνική γεωργία – όπως άλλωστε συμβαίνει και διεθνώς – τα πρόσφατα στοιχεία δείχνουν μια σαφή πορεία ανάκαμψης των επενδύσεων μετά το 2004.

Διάγραμμα 7: Απασχόληση (χιλιάδες άτομα)

Τέλος, τα επίσημα στοιχεία δείχνουν ότι, από το τρίτο τρίμηνο του 2007 μέχρι το τρίτο τρίμηνο του 2010, η απασχόληση στη γεωργία αυξήθηκε κατά 39.000 άτομα, όταν την ίδια περίοδο η μεταποίηση έχασε 97.200 άτομα. Η αύξηση αυτή αφορά κατά 85% τα μέλη των αγροτικών νοικοκυριών και κατά 15% τη μισθωτή απασχόληση. Επομένως, με βάση πάντα τα επίσημα στοιχεία, η γεωργία όχι μόνο διατηρεί, αλλά αυξάνει τις θέσεις ανθρώπινης απασχόλησης, μέσα σε μια πολύ δύσκολη οικονομική συγκυρία. Η αύξηση αυτή προέρχεται τόσο από νεαρά άτομα που επιλέγουν την οικογενειακή εκμετάλλευση για να απασχοληθούν, όσο και από πρώην εργαζόμενους σε άλλους τομείς, οι οποίοι τώρα δραστηριοποιούνται στη γεωργία και την κτηνοτροφία. Έτσι, η γεωργία φαίνεται μετά τα μέσα του 2007 να ανακτά τις θέσεις απασχόλησης που είχαν χαθεί από τις αρχές του 2006, όταν άρχισε η εφαρμογή της τελευταίας αναθεώρησης της ΚΑΠ.

Μετά την έκθεση των παραγωγικών και οικονομικών επιδόσεων της ελληνικής γεωργίας, σταχυολογούμε ορισμένα από τα προβλήματά της που μπορεί μεν να συζητιούνται λιγότερο αλλά είναι από τα πλέον κρίσιμα. Το πρώτο πρόβλημα ήταν η κυριαρχία της εισπρακτικής λογικής έναντι της μακροπρόθεσμης αναπτυξιακής στρατηγικής. Αυτό ήταν ιδιαίτερα εμφανές πριν την εισαγωγή του ευρώ, όταν υπήρχε η δυνατότητα σε όλες τις χώρες της ΕΕ να έχουν μια «πράσινη» ισοτιμία του εθνικού τους νομίσματος, διαφορετική από την τρέχουσα συναλλαγματική ισοτιμία με το ecu. Έτσι, μολονότι οι τιμές παρέμεναν στάσιμες ή μειώνονταν σε ecu, μπορούσαν να... αυξάνονται σε δραχμές, λόγω ετεροχρονισμένης αναπροσαρμογής της πράσινης ισοτιμίας, γεγονός, όμως, που συνοδευόταν από αρνητικά νομισματικά εξισωτικά ποσά για την Ελλάδα, τα οποία λειτουργούσαν ως φόροι στις εξαγωγές και ως επιδότηση στις εισαγωγές της. Αυτό ακριβώς συνέβη σε διάφορους κλάδους, όπως η βοοτροφία, λόγω της υπερτιμημένης «πράσινης δραχμής» για το βόειο κρέας και το γάλα. Η τακτική αυτή συνεχίστηκε μέχρι το 1995, οπότε άλλαξε το όλο καθεστώς, ενόψει της εισαγωγής του ευρώ λίγα χρόνια αργότερα. Η πολιτική αυτή επέτρεπε τη δημιουργία εισοδηματικών ψευδαισθήσεων που δεν ανταποκρίνονταν στο παραγωγικό αποτέλεσμα, ήταν δε ένας από τους βασικότερους λόγους της καθήλωσης και υποχώρησης της εγχώριας παραγωγής και της επιβάρυνσης του εμπορικού ισοζυγίου.

Το δεύτερο πρόβλημα είναι η μη αξιοποίηση των δυνατοτήτων παραγωγής των ήδη πιστοποιημένων προϊόντων. Η Ελλάδα, μετά από πολύχρονες και συστηματικές

προσπάθειες έχει καταφέρει να κατοχυρώσει 88 προϊόντα της ως πιστοποιημένα με ειδικά σήματα (ονομασίας προέλευσης και γεωγραφικής ένδειξης). Σε πολλές περιπτώσεις, τα σήματα αυτά παραμένουν «ανενεργά», καθώς τα αντίστοιχα προϊόντα πωλούνται ως συμβατικά – πρόβλημα που συναντάται και σε βιολογικά προϊόντα – με αποτέλεσμα να μην ωφελούνται, ούτε οι παραγωγοί των προϊόντων, ούτε και οι τοπικές οικονομίες, αφού αυτά τα προϊόντα θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως οχήματα για την αναβάθμιση των τοπικών και περιφερειακών οικονομιών. Το γεγονός αυτό δείχνει επιπλέον την ελάχιστη πρόοδο που έχει συντελεστεί στη συλλογική διαχείριση ενός κοινού αγαθού, η οποία προϋποθέτει τον συντονισμό στο επίπεδο των παραγωγών, των τυποποιητών, κ.λπ., και τη μακροχρόνια δέσμευση για την επίτευξη ενός ποιοτικού αποτελέσματος.

Οι πενιχρές επιδόσεις στον τομέα της συλλογικότητας είναι το επόμενο μεγάλο ζήτημα. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση των Ομάδων Παραγωγών (ΟΠ) στα οπωροκηπευτικά, έναν από τους σημαντικότερους κλάδους της ελληνικής γεωργίας. Οι ΟΠ, μαζί με την υποχρεωτική τυποποίηση και την εφαρμογή προτύπων ποιότητας, ήταν πάντα τα βασικά στοιχεία του πλαισίου πολιτικής για τα οπωροκηπευτικά. Οι ΟΠ συγκροτήθηκαν και λειτούργησαν με κοινοτική και εθνική στήριξη, αντί όμως να συντονίσουν τα μέλη τους σε ενέργειες σχετικές με την παραγωγή και την προώθηση της εμπορίας, δραστηριοποιήθηκαν σχεδόν αποκλειστικά στη διαδικασία των αποσύρσεων («χωματερών»), δηλ. ενός μέτρου που είχε προβλεφθεί ως μια έκτακτη δυνατότητα σε περιόδους υπερπαραγωγής. Στην Ολλανδία, το 75% της αξίας των οπωροκηπευτικών διακινείται μέσω των ΟΠ, έναντι 11% στην Ελλάδα, ποσοστό που στην πραγματικότητα είναι πολύ χαμηλότερο, καθώς σ' αυτό συμπεριλαμβάνονται οι επιδοτήσεις στη μεταποίηση.

Από το 1997, η διαδικασία της απόσυρσης αντικαταστάθηκε από τα «Επιχειρησιακά Ταμεία», τα οποία συστήνονται από τις ΟΠ με στόχο και πάλι την προώθηση της παραγωγής και της εμπορίας των οπωροκηπευτικών και με κόστος που καλύπτεται κατά 50% απ' τους παραγωγούς (ένα μέρος της οποίας μπορούσε να καλυφθεί απ' το κράτος) και κατά 50% απ' την ΕΕ. Το αποτέλεσμα, όμως, και αυτής της μεταρρύθμισης ήταν για την Ελλάδα πενιχρό. Η μικρή συμμετοχή των αγροτών σε ΟΠ, σε συνδυασμό με τη μη συμβολή του κράτους στο κόστος των «Επιχειρησιακών Ταμείων», είχε αποτέλεσμα οι εισπράξεις της Ελλάδας για τα οπωροκηπευτικά απ' τον κοινοτικό προϋπολογισμό να μειωθούν κατά 56% την περίοδο 1995-2005, όταν οι εισπράξεις της Ισπανίας αυξήθηκαν κατά 9%.

Ένα άλλο ζήτημα είναι η ποιότητα του αναπτυξιακού σχεδιασμού για την ελληνική ύπαιθρο. Η χώρα έχει ήδη μια 25ετή εμπειρία από τον σχεδιασμό και την εφαρμογή πολυετών αναπτυξιακών προγραμμάτων, με τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα και τις τέσσερις προγραμματικές περιόδους (τρία ΚΠΣ και ένα ΕΣΠΑ) που ακολούθησαν. Σημαντικό τμήμα των προγραμμάτων αυτών είναι τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης. Εκτός από τα αδιαμφισβήτητα οφέλη – ποσοτικά και ποιοτικά – από την εφαρμογή των εν λόγω αναπτυξιακών προγραμμάτων, υπάρχουν ορισμένα σοβαρά διαχρονικά προβλήματα, όπως π.χ. οι λεγόμενες ανειλημμένες υποχρεώσεις, δηλαδή η επιβάρυνση του Επιχειρησιακού Προγράμματος κάθε προγραμματικής περιόδου με υποχρεώσεις που απορρέουν από νομικές δεσμεύσεις της προηγούμενης περιόδου. Το πρόβλημα αυτό δημιουργείται από την ένταξη στο εκάστοτε πρόγραμμα πολλών έργων, όταν είναι γνωστό ότι έχουν εξαντληθεί οι σχετικοί πόροι του προγράμματος, με αποτέλεσμα τα ποσά αυτά να επιβαρύνουν το πρόγραμμα της επόμενης περιόδου.

Την πρακτική αυτή ακολουθούν ανελλιπώς όλες οι ελληνικές κυβερνήσεις, με αποτέλεσμα στο πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης «Αλέξανδρος Μπαλατατζής», το οποίο εφαρμόζεται στην περίοδο 2007-2013, το 30% της εγκεκριμένης δημόσιας δαπάνης (το 1,6 από τα 5,3 δισεκ. €) να αφορά ανειλημμένες υποχρεώσεις της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου. Ειδικότερα, το πρόβλημα αυτό αφορά στο 34% της δημόσιας δαπάνης του μέτρου των επενδυτικών ενισχύσεων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, στο 10% του μέτρου των Νέων Γεωργών και στο σύνολο σχεδόν του μέτρου των γεωργοπεριβαλλοντικών ενισχύσεων!

Στα διαχρονικά προβλήματα, τέλος, πρέπει να αναφερθεί η ανυπαρξία σύνδεσης επιστημονικής έρευνας και σχεδιασμού/εφαρμογής αγροτικής πολιτικής. Δεν υπάρχει κανένας μηχανισμός μόνιμης «διάχυσης» των αποτελεσμάτων της επιστημονικής έρευνας στον τρόπο με τον οποίο σχεδιάζεται και εφαρμόζεται η αγροτική πολιτική, εκτός από κάποιες σπάνιες και αποσπασματικές περιπτώσεις. Έτσι, δεν είναι δύσκολο να καταλάβει κανείς με ποια κριτήρια σχεδιάζεται η αγροτική πολιτική και με ποιον τρόπο εφαρμόζεται από έναν διοικητικό μηχανισμό που έχει υποβαθμίσει ένα μεγάλο μέρος του επιστημονικού του δυναμικού σε απλούς διεκπεραιωτές εγγράφων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΕΟΚ

7.1 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η εξέλιξη της αγροτικής παραγωγής στην Ελλάδα κατά την τελευταία 20ετία, ακόμα πληρέστερα στην 30ετία, από την ένταξή της στην ΕΟΚ (1981), έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Πρώτα απ' όλα αναδεικνύει την τάση, έστω και πιο αργή, συγκεντροποίησης της παραγωγής με άνοδο της παραγωγικότητας (στρεμματικής απόδοσης). Ταυτόχρονα αναδεικνύει την αντιφατικότητα αυτής της εξέλιξης, που ποικίλλει από προϊόν σε προϊόν.

Μεγάλη ανισομετρία από προϊόν σε προϊόν -και μάλιστα για βασικά διατροφικά προϊόντα- παρατηρείται ως προς τον όγκο παραγωγής, ο οποίος συχνά υπόκειται στις δεσμεύσεις της ΚΑΠ. Ως αποτέλεσμα, σταδιακά υποχωρεί ο όγκος παραγωγής και η επαρκής κάλυψη της εγχώριας ζήτησης για σειρά γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων, όπως το μαλακό σιτάρι, τα όσπρια, η ζάχαρη, τα λεμόνια, το μεγαλύτερο μέρος των κτηνοτροφικών προϊόντων και ιδιαίτερα το κρέας. Παράλληλα ενισχύονται οι εισαγωγές αντίστοιχων προϊόντων, ιδιαίτερα από χώρες-μέλη της ΕΕ, με αποτέλεσμα τη διαμόρφωση αρνητικού αγροτικού εμπορικού ισοζυγίου .

Η συνολική έκταση της γεωργικής γης στην Ελλάδα ανέρχεται (το 2007) στα 4,4 εκατομμύρια εκτάρια, δηλαδή προσεγγίζει το 31% της συνολικής έκτασης της χώρας. Η Χρησιμοποιούμενη Γεωργική Έκταση (ΧΓΕ), η οποία διακρίνεται από τη συνολική γεωργική γη ως προς το ότι βρίσκεται σε ενεργή χρήση κατά το χρονικό διάστημα της στατιστικής καταγραφής, φτάνει τα 4,1 εκ. Εκτάρια. Η έκταση αυτή εμφανίζει σχετική επέκταση εξεταζόμενη από το 1990, ενώ βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με το 1985, καθώς ελαττώθηκε σημαντικά μεταξύ των ετών 1985 και 1997.

Η μέση έκταση της αγροτικής εκμετάλλευσης στη χώρα παραμένει πολύ μικρή μέχρι σήμερα. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία το 2007 έφτανε στα 4,77 εκτάρια ανά εκμετάλλευση, εμφανίζοντας μικρή αυξητική τάση συγκρινόμενη με τη δεκαετία του '90. Η μέση έκταση αγροτικής εκμετάλλευσης στην Ελλάδα είναι μια από τις μικρότερες μεταξύ των χωρών της ΕΕ. Η μέση αγροτική εκμετάλλευση σε επίπεδο ΕΕ είναι τετραπλάσια από την αντίστοιχη της Ελλάδας.

Είναι επίσης χαρακτηριστικό ότι η μέση έκταση της αγροτικής εκμετάλλευσης στην Ελλάδα ουσιαστικά παραμένει σταθερή από το 1990 έως το 2007, ενώ αντίθετα σε χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου με εκτεταμένη αγροτική παραγωγή κατά το παρελθόν

και με σημαντικό τμήμα του πληθυσμού τους στην αγροτική παραγωγή, όπως Πορτογαλία, Ιταλία, Βουλγαρία παρατηρούμε ότι η μέση έκταση αγροτικής εκμετάλλευσης επεκτείνεται πολύ ταχύτερα

Αυτή η πορεία αντανακλά την επίδραση της κοινοτικής πολιτικής επιδοτήσεων που αν και το μεγαλύτερο μέρος τους ευνόησε τις μεγάλες αγροτικές εκμεταλλεύσεις, η αποσύνδεσή τους από τον όγκο παραγωγής είχε ως αποτέλεσμα να διατηρείται και ένα μεγάλο τμήμα μικρών εκμεταλλεύσεων προκειμένου να εισπράττει τις επιδοτήσεις. Συχνά πρόκειται για παραγωγή προοριζόμενη κυρίως για αυτοκατανάλωση, χωρίς διάθεση στην αγορά κάποιου πλεονάσματος, κάτι που αποτελεί άτυπη στήριξη του εισοδήματος εργαζόμενων κατοίκων αστικών ή ημιαστικών περιοχών. Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ότι ουσιαστικά ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων είναι υπερτιμημένος λόγω του κατατεμαχισμού ιδιοκτησιών και εκμεταλλεύσεων μεταξύ μελών της ίδιας οικογένειας, για λόγους φορολογικούς ή που σχετίζονται με την είσπραξη επιδοτήσεων.

7.2 ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΚΜΗΧΑΝΙΣΗΣ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

Χαρακτηριστική είναι η αύξηση των Καθαρών Επενδύσεων Παγίου Κεφαλαίου. Η σύγκριση μεταξύ των ετών 1993 και 2008 δείχνει αύξηση κατά 7,5 φορές περίπου. Συγκεκριμένα από 215,26 εκ. ευρώ το 1993 αυξάνονται σε 1593,49 εκ. ευρώ το 2008. Η εμφανιζόμενη, μετά το 2005, μεγάλη αύξηση των Καθαρών Επενδύσεων Παγίου Κεφαλαίου οφείλεται στην εφαρμογή Σχεδίων Βελτίωσης. Τα προγράμματα βελτίωσης περιλάμβαναν την υποχρεωτική ανανέωση του μηχανικού εξοπλισμού από την εκμετάλλευση, ανεξάρτητα από την ύπαρξη ή όχι τέτοιου εξοπλισμού, με ταυτόχρονη δανειοδότηση του παραγωγού. Πρόκειται για κρατική παρέμβαση, στα πλαίσια της ΚΑΠ, στην κατεύθυνση ενίσχυσης της βιομηχανίας παραγωγής μηχανημάτων, με τόνωση των εισαγωγών εξοπλισμού από χώρες της ΕΕ, καθώς δεν υπάρχει εγχώρια βιομηχανία παραγωγής γεωργικών μηχανών. Η υλοποίηση αυτής της κατεύθυνσης συντείνει στην περαιτέρω ένταση της ανισόμετρης ανάπτυξης μεταξύ των χωρών στα πλαίσια της ΕΕ.

Σημαντικά για την εκτίμηση της εξέλιξης της εκμηχάνισης των αγροτικών εκμεταλλεύσεων είναι τα στοιχεία που αφορούν τον εξοπλισμό με αγροτικά μηχανήματα από όπου προκύπτουν τα ακόλουθα: Μείωση του συνολικού αριθμού αροτροκαλλιεργητών, θεριζοαλωνιστικών μηχανών. Αύξηση του αριθμού τρακτέρ, ενίσχυση των εκμεταλλεύσεων με φορητό ή σταθερό αρδευτικό εξοπλισμό.

Σημαντική αύξηση των τρακτέρ που ανήκουν αποκλειστικά σε μια εκμετάλλευση με υπερδιπλασιασμό των τρακτέρ για την κατηγορία εκμεταλλεύσεων με έκταση άνω των 20 εκταρίων.

Σημαντική είναι η μείωση για τους αροτροκαλλιεργητές. Μεταξύ των ετών 1997 και 2000 σημειώνουν κατακόρυφη πτώση: Σχεδόν υποδιπλασιασμός των ιδιόκτητων μηχανών. Όμως όσον αφορά τις εκμεταλλεύσεις με ιδιόκτητους αροτροκαλλιεργητές η μείωση δεν αφορά εκείνες τις εκμεταλλεύσεις με έκταση άνω των 50 εκταρίων.

- Για τις θεριζοαλωνιστικές μηχανές η συνολικά εμφανιζόμενη μείωση μηχανημάτων δεν αφορά και πάλι τις μεγαλύτερες σε έκταση ιδιοκτησίες, καθώς εμφανίζεται αύξηση του αριθμού μηχανών για εκμεταλλεύσεις με έκταση άνω των 30 εκταρίων.
- Για τις θεριστικές μηχανές άλλου τύπου η συνολική αύξηση μεταξύ των ετών 2000-2005 (έτη για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία) για τις ιδιόκτητες οφείλεται κυρίως στις μεγαλύτερης έκτασης εκμεταλλεύσεις άνω των 10 εκταρίων.

Τέλος, όσον αφορά την άρδευση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, ξεχωρίζει η σαφής ενίσχυση της κάλυψης με αρδευτικό εξοπλισμό για το σύνολο των εκμεταλλεύσεων. Παρατηρείται σχετική αύξηση του ποσοστού των αρδεύσιμων εκτάσεων σε σχέση με το 1990. Η Ελλάδα σήμερα εξακολουθεί να υποστηρίζει σθεναρά την εμβάθυνση όσο και τη διεύρυνση της Ε.Ε, με επόμενο σταθμό την πλήρη ένταξη των Δυτικών Βαλκανίων στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέχρι το 2014.

7.3 Η εξέλιξη των τιμών παραγωγού και της τελικής αξίας της αγροτικής παραγωγής

A) Η εξέλιξη των τιμών του παραγωγού

Η εξέλιξη των τιμών του παραγωγού θα αναλυθεί με βάση το γενικό δείκτη που καταρτίζει η ΕΣΥΕ και δημοσιεύει στα σχετικά έντυπα¹. Ο δείκτης αυτός αποτελείται από τους ατομικούς δείκτες των αγροτικών προϊόντων σταθμισμένους με βάση συντελεστές που ανταποκρίνονται στη σχετική συμμετοχή κάθε προϊόντος στη συνολική αγροτική παραγωγή της Ελλάδας. Με τον τρόπο αυτό μπορεί να

1 Γεωργικοί δείκτες τιμών: ΕΣΥΕ

καταγραφεί η εξέλιξη των ονομαστικών και αποπληθωρισμένων τιμών παραγωγού στην Ελλάδα και στην ΕΟΚ.

Οι τιμές παραγωγού ενσωματώνουν τις επιδοτήσεις κάθε μορφής από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους και δεν περιλαμβάνουν κανένα έμμεσο φόρο. Οι τιμές αυτές επηρεάζονται από τις θεσμικές τιμές στα προϊόντα που είναι πλεονασματικά στην εγχώρια αγορά και όπου λειτουργεί ο μηχανισμός παρέμβασης. Στα προϊόντα που είναι ελλειμματικά, οι τιμές παραγωγού εξαρτώνται αποκλειστικά από το επίπεδο της ζήτησης. Τέλος για μερικά προϊόντα οι τιμές επηρεάζονται από τις ενισχύσεις που δίνονται στους αγοραστές προκειμένου να πληρώνουν καθορισμένες τιμές στους παραγωγούς.

Ας σημειωθεί ότι οι τιμές παραγωγού στην Ελλάδα αυξήθηκαν σημαντικά στην περίοδο 1977-1980 λόγω της αύξησης των ελληνικών τιμών ασφαλείας και της κατάργησης των αγορανομικών τιμών με στόχο την προσέγγιση με τις κοινοτικές τιμές πριν από την ένταξη.

Μετά την ένταξη στην ΕΟΚ, οι ελληνικές θεσμικές τιμές καθορίζονταν σε κοινοτικό επίπεδο. Στις περιπτώσεις όπου οι ελληνικές τιμές υστερούσαν από τις κοινοτικές, αποφασίστηκε η βαθμιαία προσέγγισή τους σε πέντε χρόνια. Αυτό σήμαινε ότι κάθε χρόνο εκτός από τη σχετική αύξηση κοινών θεσμικών τιμών υπήρχε και ένα ποσοστό αύξησης λόγω της βαθμιαίας προσέγγισης με αποτέλεσμα οι ελληνικές τιμές να αυξάνονται περισσότερο από τις κοινοτικές.

Γενικότερα οι ελληνικές θεσμικές τιμές αυξάνονταν ταχύτερα από τις κοινοτικές. Το γεγονός αυτό εξηγείται από τη λειτουργία του μηχανισμού της υποτίμησης της πράσινης ισοτιμίας παράλληλα με την υποτίμηση της επίσημης ισοτιμίας μεταξύ δραχμής και E.C.U.² Δηλαδή, ενώ οι τιμές σε κοινοτικό επίπεδο καθορίζονταν ενιαίες, η μετατροπή τους γινόταν με βάση την πράσινη ισοτιμία για κάθε χώρα. Οι χώρες της ΕΟΚ δεν είχαν πάντοτε το ίδιο επίπεδο πράσινης και επίσημης ισοτιμίας. Μετά το 1983, οι τιμές σε E.C.U. Έμειναν στάσιμες στα περισσότερα προϊόντα και μειώθηκαν στις περισσότερες χώρες σε εθνικά νομίσματα.

2

¹ Το ECU ήταν το "καλάθι" νομισμάτων που αποτελείτο από το άθροισμα σταθερών ποσών των

συμμετεχόντων κρατών-μελών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η αξία του ECU υπολογιζόταν ως ο σταθμικός μέσος όρος της αξίας των νομισμάτων που το συνέθεταν. Το ECU ήταν μία λογιστική μονάδα, ενώ το ευρώ είναι νόμισμα.

Στην περίπτωση της Ελλάδας μέχρι και το 1985 η πράσινη ισοτιμία διατηρήθηκε στο ίδιο επίπεδο με την επίσημη, με αποτέλεσμα οι αυξήσεις σε E.C.U., να μετατρέπονται σε αυξήσεις σε δραχμές έχοντας ενσωματώσει ολόκληρη την υποτίμηση της δραχμής. Πέρα όμως από το μηχανισμό αυτό φαίνεται ότι το ελληνικό κράτος επενέβη και έδωσε μεγαλύτερες αυξήσεις από αυτές που προέκυπταν από τη μετατροπή των κοινών τιμών σε E.C.U. Στο εθνικό νόμισμα.

B) Εξέλιξη της τελικής αξίας της αγροτικής παραγωγής

Η φυτική παραγωγή έχει αυξηθεί σημαντικά (σε όγκο) σε σχέση με την ζωική παραγωγή μετά την ένταξη στην ΕΟΚ. Δηλαδή υπάρχει στροφή των παραγωγών προς τις φυτικές καλλιέργειες. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι αυξήθηκαν οι παραγόμενες ποσότητες συνολικά μόνο στα φυτικά προϊόντα και έγινε κάποια αναδιάρθρωση της φυτικής παραγωγής προς τα προϊόντα που μπορούσαν να πουληθούν σε υψηλότερες τιμές. Η αναδιάρθρωση έγινε μόνο μεταξύ των προϊόντων ή των ποικιλιών φυτικής προέλευσης. Αντίθετα, η επιθυμητή συνολική αναδιάρθρωση προς όφελος των προϊόντων ζωικής προέλευσης δεν υπήρξε.

Αυτό είχε, κατ' αρχήν, δυσμενή επίπτωση πάνω στην αξία της αγροτικής παραγωγής και στα εισοδήματα των αγροτών. Μια αύξηση των παραγόμενων ποσοτήτων ζωικών προϊόντων θα αύξανε τη συνολική αξία της αγροτικής παραγωγής επειδή τα προϊόντα αυτά θα μπορούσαν να πουληθούν σε υψηλότερες τιμές κατά μονάδα απ' ότι τα προϊόντα φυτικής παραγωγής.

Οι εξελίξεις αυτές δεν προδικάζουν την εξέλιξη της προστιθέμενης αξίας σε σταθερές τιμές η οποία αποτελεί το μέτρο βελτίωσης του ακαθάριστου αγροτικού προϊόντος, αν δεν εξεταστεί η εξέλιξη που σημειώθηκε στην αξία των ενδιάμεσων καταναλώσεων.

Στη συνέχεια οι ακόλουθοι πίνακες θα μας δείξουν κατά πόσο έχει επηρεαστεί η αγροτική παραγωγή και πως εξελίσσεται η τελική αξία.

ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΙΜΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥ, 2004 – 2009

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΡΕΑΤΟΣ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΣ

Προϊόν		ΙΑ N	ΦΕΒ P	Μ ΑΡ	ΑΠ P	ΜΑΪ ΟΣ	ΙΟΥ N	ΙΟΥ Λ	ΑΥ Γ	ΣΕ ΠΤ	ΟΚΤ	ΝΟ Ε	ΔΕ Κ	Μ.Ο. Έτου ς
Χ ο ι ρ ι ν ό κ ρ έ α ς	200 4	104	104	151	182	226	189	186	185	146	145	143	136	158
	200 5	132	131	128	130	139	150	166	177	178	177	177	177	155
	200 6	139	139	139	139	139	145	149	148	148	148	147	140	143
	200 7	132	131	121	115	113	118	149	145	142	139	130	121	130
	200 8	125	124	123	129	130	130	145	146	147	144	129	135	134
	200 9	125	134	134										
Κ ρ έ α ς κ ο τ ό π ο	200 4	116	118	118	117	124	127	127	126	126	127	128	131	124
	200 5	128	126	126	126	127	126	126	126	126	116	116	117	124
	200 6	108	108	107	103	107	106	107	110	114	115	114	116	110
	200 7	120	120	126	125	125	125	134	139	144	145	146	146	133
	200 8	147	147	147	146	146	146	152	152	152	152	152	152	149
	200	151	151	151										

υ λ ο υ	9													
Α γ ε λ α δ ι ν ό γ ά λ α	200 4	126	127	124	136	139	138	138	139	140	143	146	144	137
	200 5	140	139	136	133	130	134	134	134	134	136	146	139	136
	200 6	140	139	136	133	130	134	133	133	135	138	140	141	137
	200 7	137	137	137	139	133	139	134	133	138	141	144	144	138
	200 8	171	166	165	163	163	162	158	158	167	165	166	167	164
	200 9	182	181	182										

(Ετος βάσης: 2000 =100)

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΙΜΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥ, 2004 – 2009

ΦΡΟΥΤΑ

(έτος βάσης, 2000=100)

Προϊόν		ΙΑ	ΦΕΒ	ΜΑ	ΑΠ	ΜΑΙΟ	ΙΟΥ	ΙΟΥ	ΑΥ	ΣΕΠ	ΟΚ	ΝΟ	ΔΕ	Μ.Ο.
		Ν	Ρ	Ρ	Ρ	Σ	Ν	Λ	Γ	Τ	Τ	Ε	Κ	Έτους
Φρούτα	2004	103	105	110	106	129	97	95	104	104	101	98	102	105
και άλλα προϊόντα	2005	91	92	93	94	124	91	106	123	120	137	133	94	108
	2006	134	116	120	138	189	130	136	142	123	152	143	131	138
	2007	130	131	124	118	174	110	170	178	195	149	146	157	149
	2008	166	128	142	156	262	171	212	209	209	193	181	159	182
	2009	151	145	143										

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ανάλυση των επιπτώσεων της ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ όσον αφορά το επίπεδο και τη συνθήκη της αγροτικής παραγωγής, τις αγροτικές διαρθρώσεις και το αγροτικό εισόδημα, παρά τις σημαντικές μεθοδολογικές και στατιστικές δυσκολίες, δείχνει ότι οι επιπτώσεις αυτές υπήρξαν σημαντικές.

Για την περίπτωση του αγροτικού τομέα, που αποτελεί αντικείμενο της μελέτης αυτής, φαίνεται ήδη, στο χρονικό διάστημα που πέρασε από την ένταξη, ότι άλλαξε σημαντικά η σύνθεση της παραγωγής: μερικά φυτικά προϊόντα ευνοήθηκαν, άλλα ζημιώθηκαν, ενώ συνολικά επιδεινώθηκαν τα προβλήματα της βοοτροφίας. Αντίστοιχα οι παραγωγοί των προϊόντων αυτών κέρδισαν ή έχασαν από τις εξελίξεις αυτές. Στο επίπεδο των αγροτικών διαρθρώσεων, δηλαδή, όσον αφορά το ζήτημα του εκσυγχρονισμού, δεν έχουν φανεί μέχρι στιγμής σπουδαία αποτελέσματα.

Ωστόσο μάλλον ωφελημένες βγήκαν οι βιομηχανίες αγροτικών εισροών από την αύξηση της χρησιμοποίησης των προϊόντων τους, η οποία παρατηρήθηκε μετά την ένταξη. Αυτό όμως δεν φαίνεται να βοήθησε στη μείωση του κόστους παραγωγής, αφού δε συνοδεύτηκε με αύξηση των επενδύσεων και γενικότερο εξορθολογισμό της παραγωγικής διαδικασίας.

Σχετικά με το αγροτικό εισόδημα που συνθέτει τα αποτελέσματα στο επίπεδο του όγκου και της σύνθεσης της παραγωγής αφενός και τη βελτίωση των διαρθρώσεων αφετέρου, η εξέλιξη ήταν μάλλον θετική, σε σχέση τόσο με τους άλλους τομείς της οικονομίας, όσο και με τις άλλες χώρες της ΕΟΚ. Έτσι, μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι αγρότες συνολικά σαν κοινωνική ομάδα επωφελήθηκαν από την ένταξη στο χρονικό διάστημα που πέρασε, σε σχέση με τις άλλες κοινωνικές ομάδες. Είναι όμως αμφίβολο αν ο αγροτικός τομέας ως οικονομική δραστηριότητα επωφελήθηκε ουσιαστικά από την ένταξη.

Το γεγονός ότι επωφελήθηκαν οι αγρότες και όχι ο αγροτικός τομέας οφείλεται στις κοινοτικές, κατά κύριο λόγο, αλλά και στις εθνικές επιδοτήσεις. Αυτός βέβαια δεν είναι ο καλύτερος τρόπος για να ωφεληθεί μια κοινωνική ομάδα. Η μόνη ασφαλής διαδικασία αύξησης των εισοδημάτων είναι η ανάπτυξη της αντίστοιχης παραγωγικής δραστηριότητας.

Είναι γνωστές οι διαρθρωτικές αδυναμίες του ελληνικού αγροτικού τομέα, όπως επίσης και οι δυσκολίες προσαρμογής του σε μια ΚΑΠ, που διαμορφώθηκε χωρίς να ληφθούν υπόψη οι ιδιομορφίες του. Και μόνον από το γεγονός ότι η Ελλάδα δε συμμετείχε μέχρι το 1981 ουσιαστικά στη διαδικασία διαμόρφωσης της ΚΑΠ αρκεί για να γίνει φανερό ότι θα ήταν εξαιρετικά δύσκολο να εφαρμοστεί η πολιτική αυτή

χωρίς προβλήματα στον ελληνικό αγροτικό τομέα. Όπως αναφέρθηκε μάλιστα, οι αγρότες συνολικά ως κοινωνική ομάδα επωφελήθηκαν από την αύξηση των επιδοτήσεων κάθε μορφής και προέλευσης.

Η εξέλιξη αυτή όμως εκτός από ότι είναι επισφαλής, γιατί στην ουσία εξαρτάται απόλυτα από τις χρηματοδοτικές δυνατότητες της ΚΑΠ και από νομισματικές ισοτιμίες, οφείλεται επίσης σε μεγάλο βαθμό στην εθνική πολιτική επιδοτήσεων.

Συνεπώς, τα προβλήματα που παρουσιάζουν ορισμένα αγροτικά προϊόντα όπως αναφέρθηκαν παραπάνω στη μελέτη αυτή (μαλακό σιτάρι) είναι επόμενο ότι θα επιδεινωθούν, ενώ τα οφέλη για άλλα προϊόντα (σκληρό σιτάρι, βαμβάκι) είναι πιθανό ότι θα μειωθούν.

Η μείωση των επιδοτήσεων ιδιαίτερα των αγροτικών εισροών γίνεται αναπόφευκτη με δυσμενείς συνέπειες πάνω στο κόστος παραγωγής, με τελικό αποτέλεσμα τη μείωση του αγροτικού εισοδήματος που στηρίχθηκε μέχρι το 1985 σημαντικά στη μείωση των πραγματικών τιμών των εισροών. Ήδη όπως έχει διαπιστωθεί στη μελέτη, οι ελληνικές τιμές ορισμένων αγροτικών προϊόντων εμφανίζονται υψηλότερες από αυτές πολλών χωρών της ΕΟΚ. Αυτό φυσικά είναι αποτέλεσμα υψηλού κόστους παραγωγής, παρά το γεγονός ότι η αμοιβή της εργασίας στον ελληνικό αγροτικό τομέα είναι 50% περίπου του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Η ένταξη στην ΕΟΚ και η διαδικασία της ολοκλήρωσης στην οποία προχωρεί ο ελληνικός αγροτικός τομέας θέτει τα ζητήματα αυτά με ιδιαίτερη οξύτητα. Ένα βασικό ερώτημα της μελέτης αυτής είναι, κατά πόσο η εφαρμογή της ΚΑΠ μπορεί να συμβάλει στη λύση των προβλημάτων αυτών καλύτερα, η τουλάχιστον στον ίδιο βαθμό, σε σχέση με μια αυτόνομη εθνική πολιτική. Όπως φάνηκε, η εποχή της συγκάλυψης των προβλημάτων της ανάπτυξης μέσω των επιδοτήσεων πέρασε. Η χρηματοδοτική ευχέρεια της ΚΑΠ παραχωρεί τη θέση της στη λειτουργία των περιοριστικών μηχανισμών και των ρυθμίσεων της ΚΑΠ που θα πρέπει να αντιμετωπίσει ο ελληνικός αγροτικός τομέας χωρίς οι επιδοτήσεις να μπορούν να απαλύνουν τις οδύνες της αναγκαίας αναδιάρθρωσης του.

Τελικά, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η Ελλάδα αποδεχόμενη την πρόκληση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης αναλαμβάνει και τους κινδύνους που προκύπτουν από την αναδιάρθρωση των κοινωνικών και οικονομικών της δομών. Η δυναμική της ολοκλήρωσης ωφελεί βέβαια περισσότερο τους ισχυρούς. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι μια μικρή χώρα σε χαμηλότερο επίπεδο ανάπτυξης είναι καταδικασμένη να αποδεχθεί τις συνέπειες. Τα περιθώρια είναι σημαντικά και εναπόκειται στη δραστηριοποίηση

όλων των κοινωνικοοικονομικών παραγόντων να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες που υπάρχουν.

Τέλος, η ΚΑΠ του σήμερα είναι μια πολιτική επιλογή της κοινωνίας μας. Είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς την εικόνα της υπαίθρου της ΕΕ χωρίς την ΚΑΠ. Χρειάζεται την στήριξη των καταναλωτών, των φορολογούμενων και της κοινωνίας για να απομακρυνθεί ο κίνδυνος εγκατάλειψης της γης και υποβάθμισης του αγροτικού περιβάλλοντος. Συγχρόνως η ΚΑΠ και άλλες πολιτικές της ΕΕ έχουν οδηγήσει στην δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς γεωργικών προϊόντων στην ΕΕ και έχουν βοηθήσει ώστε να γίνει η ΕΕ ο πιο σημαντικός παγκόσμιος παράγοντας σε θέματα γεωργίας και τροφίμων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Ζαχαρίδης Δ., (1985), "Η ΚΑΠ και οι επιπτώσεις της στη Ελλάδα", εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1985
- Θεμελής Ν., (1978), " Προβλήματα και προοπτικές της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής", εκδόσεις ΑΤΕ, Αθήνα, 1978
- Καζάκος Π., (1984), "Το σύστημα ενισχύσεων της ελληνικής γεωργίας και οι αλλαγές μετά την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ", εκδόσεις ΑΤΕ, Αθήνα, 1984
- Μαραβέγιας Ν. Ναπολέον, (1987), "Η ΚΑΠ και οι στόχοι της Ελληνικής Αγροτικής Πολιτικής", εκδόσεις Σάκουλα, Αθήνα, 1987
- Μαραβέγιας Ν. Ναπολέον, (1989), " Η Ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και οι Επιπτώσεις στον Αγροτικό Τομέα", εκδόσεις Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, Αθήνα, 1989.
- Μαραβέγιας Ν. Ναπολέον, (1992), "Η Διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης και η Ελληνική Γεωργία στη δεκαετία του '90", εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1992.
- Μάρδας Δ, (2005), " Από την ΕΟΚ στην ΕΕ", εκδόσεις Ζυγός, Θεσσαλονίκη, 2005.
- Μέργος, Γ. (1998): 'Εξωτερικό εμπόριο αγροτικών προϊόντων και τροφίμων. Ανάλυση και προτάσεις πολιτικής', Εκδ. Υπουργείου Γεωργίας και ΓΠΑ, Αθήνα.
- Παπαγεωργίου Κ., (2000), "Αγροτική Πολιτική", εκδόσεις Στοχαστής, Αθήνα, 2000.
- Παχάκη, Κ. και Π. Τονικίδου (2006): 'Η ελληνική γεωργία ενώπιον των νέων συνθηκών και θεσμικού πλαισίου', Εκθέσεις 46, ΚΕΠΕ, Αθήνα.

INTERNET

- Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
www.minagric.gr
- Ελληνική Στατιστική Αρχή [ΕΛΣΤΑΤ] (2011): Βάση Στατιστικών Δεδομένων [Εθνικοί Λογαριασμοί, Οικονομικοί Λογαριασμοί της Γεωργίας, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού], www.statistics.gr.

- Eurostat (2011): 'Economic Accounts of Agriculture',
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>
- Μπουρδάρης, Δ. (2007): 'Η πολιτική της ΕΕ στον τομέα των οπωροκηπευτικών και η εφαρμογή της στην Ελλάδα', www.minagric.gr, Δεκέμβριος 2007, Αθήνα.

